

Osaamista
ja oivallusta
tulevaisuuden
tekemiseen

Janni Halme

Visuaalisten keinojen hyödyntäminen viulunsoiton alkeisopetuksessa

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Musiikkipedagogi (AMK)

Musiikin tutkinto

Opinnäytetyö

17.5.2021

Tekijä Otsikko	Janni Halme Visuaalisten keinojen hyödyntäminen viulunsoiton alkeisopetuksessa
Sivumäärä Aika	35 sivua + 1 liite 17.05.2021
Tutkinto	Musiikkipedagogi (AMK)
Tutkinto-ohjelma	Musiikin tutkinto
Suuntautumisvaihtoehto	Soiton- ja laulunopetus, viulu
Ohjaaja Arvioija	Annu Tuovila, MuT Silja Raitio-Heikinheimo, MuM
<p>Opinnäytetyössäni tarkastelen viulunsoiton alkeisopetukseen sopivia visuaalisia keinoja. Tutkin, miten visuaaliset opetuskeinot voivat vaikuttaa viulunsoiton oppimiseen ja opettamiseen, ja miten ja millaisissa opetustilanteissa visuaalisia keinoja voi soveltaa. Esittelen myös omia visuaalisia opetusideoitani, joita löytyy tekstin lomasta sekä koottuna opinnäytetyöni liitteestä.</p> <p>Opinnäytetyötäni varten luin oppimiseen, opettamiseen ja visuaalisuuteen liittyviä kirjoja, artikkeleita, tutkimuksia sekä verkkosivuja. Lisäksi tuon opinnäytetyössäni esiin opettajakokemuksiani, joiden pohjalta olen kehittänyt omia visuaalisia opetusideoitani. Visuaalinen opetusmateriaali koostuu erilaisista kuvista ja tehtävistä, jotka olen itse piirtänyt tai valokuvannut.</p> <p>Opinnäytetyöni osoittaa, että visuaalisuus voi toimia merkittävänä oppimisväylänä, sillä etenkin lapset tarvitsevat oppimisen tukena selkeitä kuvia, jotka tukevat mielikuvien syntymistä. Monipuoliset visuaaliset oppimistavat voivat myös tuoda hauskuutta oppimiseen. Visuaalisista keinoista hyötyy myös opettaja – kaikkea ei tarvitse osata opettaa sanoin. Visuaalisia keinoja voi hyödyntää opetuksessa esimerkiksi havainnoinnin, vuorovaikutuksen ja toiminnan tukena.</p> <p>Opinnäytetyöni tukee oppijälhtöistä opettamista, sillä monipuolisten oppimistapojen kautta musiikkia voivat oppia kaikenlaiset oppijat lähtötasoista tai valmiuksista riippumatta. Työni rohkaisee opettajia monipuoliseen ja luovaan tuntien suunnitteluun ja tehtävänantoon. Lisäksi työni kannustaa opettajia rohkaisemaan myös oppilaita käyttämään luovuuttaan. Vaikka opinnäytetyöni sisältö on suunnattu viulunsoiton opetukseen, voi opinnäytetyöni sisältöä soveltaa myös eri instrumenteille, etenkin jousisoittimille.</p>	
Avainsanat	viulu, visuaalisuus, visualisointi, oppiminen, musiikkipedagogiikka

Author Title	Janni Halme Visual Aids in Teaching Beginner Violinists
Number of Pages Date	35 pages + 1 appendix 17 May 2021
Degree	Bachelor of Music
Degree Programme	Music
Specialisation Option	Music Pedagogy, Violin
Supervisor Examiner	Annu Tuovila, DMus Silja Raitio-Heikinheimo, MMus
<p>This final project examines the utilization of visual aids in teaching beginner violinists. I explore how visual teaching aids are used, how they affect learning results and in what kind of teaching situations they might be helpful. In this report, I also introduce my own visual teaching ideas.</p> <p>During the project I read books, articles, studies about visualization, teaching and learning. I also reviewed websites introducing a wide variety of ideas to help music learning. I also discuss some of my own teaching experiences that inspired me to create new visual teaching material. I produced all the drawings, photos and exercises presented in this project by myself.</p> <p>My project indicates that visual aids could be a significant way to enhance learning possibilities and results. During the learning process children need concrete support. With visual aids lessons could be more fun and versatile. Visual aids could also help the teacher, because teaching does not always have to be verbal. Visual aids could be used, for example, to support perception, communication and activities.</p> <p>Everybody should have a chance to learn and experience music in their own way, so my project suggests ideas as how to teach violin to all kinds of children. My project urges teachers to engage in creative and versatile lesson planning and to encourage students' creativity. Even though the ideas presented in this project were targeted at violin tuition, they can be modified for other instruments as well.</p>	
Keywords	Violin, visuality, visualization, learning, music pedagogy,

Sisällys

1	Johdanto	2
2	Opinnäytetyön lähtökohtia	4
2.1	Visuaalisuus arjessa ja oppimisessa	4
2.2	Monipuolisen musiikinopetuksen edellytyksiä ja tavoitteita	5
3	Visuaaliset keinot viulunsoiton oppimisen tukena	8
3.1	Kuvat ja esineet	8
3.2	Piirtäminen, askartelu ja maalaaminen	10
3.3	Värit oppimisen tukena	10
3.4	Opettaja visuaalisten keinojen käyttäjänä	11
4	Visuaalisuus vuorovaikutuksen tukena	13
4.1	Turvallisuudentunteen tukeminen visuaalisin keinoin soittotunnilla	13
4.2	Visuaalisia ideoita arviointiin ja palautteenantoon soittotunnilla	14
4.3	Yhteisten tavoitteiden ja päämäärien asettaminen soittotunnilla	16
4.4	Oppilaan harjoittelun tukeminen visuaalisin keinoin	17
5	Visuaalisia ideoita viulunsoiton alkeisiin	18
5.1	Jousiote ja jousella soittamisen alkeita	18
5.2	Jousenkuljetus ja kielenvaihdot	20
5.3	Viulukäden asento	22
5.4	Intonaation harjoittaminen	24
5.5	Visuaalisuutta nuotinluvun alkeisiin	26
5.6	Rytmiikan alkeita	28
5.7	Nyanssit, tempot ja sointivärit	29
5.8	Säveltäminen ja improvisaatio	30
6	Pohdinta	31
	Lähteet	33
	Liitteet	
	Liite 1. Visuaalista materiaalia viulunsoiton alkeisopetukseen	

1 Johdanto

Aloitettuani ensimmäisiä kertoja opettamaan viulunsoiton alkeita huomasin, että instrumenttiopetuksessa pääasiallisena opetuskeinona ja tiedonannon välineenä on puhuminen. Ohjeet, neuvot, palaute sekä vuorovaikutus oppilaan kanssa instrumenttitunneilla on usein sanallista, vaikka voitaisiin hyödyntää enemmän musiikkileikkikouluissakin usein käytettyjä sanallista opettamista tukevia visuaalisia keinoja. Sanallinen ilmaisu on opettajalle helpoin ja nopein tapa kommunikoida ja opettaa. Olen kuitenkin huomannut omassa opetuksessani, että välillä oppilaillani on vaikeuksia kuunnella ja ymmärtää sanallisia ohjeita. Tehtävät, ohjeet tai käsitteet ovat välillä haasteellisia pukea sanoiksi. Saatan opettaessani puhua myös pitkiä lauseita, jolloin oppilaan on vaikea ymmärtää olennainen asia.

Näiden havaintojen pohjalta aloin suunnittelemaan opetustunneilleni erilaisia visuaalisia opetustapoja. Aloin esimerkiksi näyttämään opetustilanteeseen sopivia kuvia, joiden avulla pystyin täydentämään ohjeitani. Aloin myös hyödyntää opetuksessani enemmän piirtämistä, videointia ja valokuvia, jolloin tunnit olivat monipuolisempia ja mielekkäämpiä oppilaille. Olen innokas piirtämään ja valokuvaamaan, joten päätin alkaa luoda viulutunneille sopivaa visuaalista materiaalia itse. Koska huomasin visuaalisten keinojen toimivan paremmin pelkän sanallisen opettamisen sijasta, päätin tehdä aiheesta opinnäytetyöni. Erilaisten oppimistapojen hyödyntäminen opetuksessa tasa-arvoistaa oppimismahdollisuuksia, joten visuaalisuuden hyödyntäminen on nykyisten taiteen perusopetuksen perusteiden mukaista monipuolista opetusta. Viulua pidetään haastavana instrumenttina, joten varsinkin sen opettamisessa tulisi hyödyntää luovia keinoja sanallisen opettamisen tukena.

Tavoitteenani on opinnäytetyössäni löytää monipuolisia visuaalisia viulunsoiton opettamisen tapoja, jotka voivat olla tukena sekä opettajan työssä että oppilaan oppimisessa. Hyödynnän erilaisia kirjoja, artikkeleita, tutkimuksia ja verkkosivuja, jotka liittyvät viulunsoittoon, opettamiseen, oppimiseen ja visuaalisuuteen. Lisäksi kerron omista opetuskokemuksistani ja tuon esiin mielestäni hyödyllisiä visuaalisia opetusideoita. Opinnäytetyöni sisältää myös itse tuottamaani visuaalista opetusmateriaalia, kuten valokuvia, piirroksia ja tehtäviä. Omaa materiaalia luomalla pyrin tuomaan esiin ajatusta siitä, että visuaalista opetusmateriaalia voi luoda kuka tahansa. Tällöin opetusmateriaalia voi suunnitella juuri omien oppilaidensa tarpeisiin. Lisäksi pohdin, millaisissa erilaisissa viulunsoiton oppimistilanteissa visuaalisia opetusideoita voi hyödyntää.

Opinnäytetyöni työprosessi koostui lähteiden avulla tuotetusta kirjallisesta osiosta sekä kokoamistani visuaalisista opetusideoista. Työni tukena on paljon erilaisia lähteitä, jotka tukivat myös visuaalisen materiaalin syntymistä. Opinnäytetyöni visuaalinen materiaali on toteutettu opetuskokemuksieni pohjalta. Ideoita materiaaliin syntyi myös erilaisten soitonoppaiden sisällön pohjalta. Opinnäytetyöni pyrin myös rakentamaan visuaalisesti; olen liittänyt tekstin tueksi kuvia ja piirroksia. Opinnäytetyöni valokuvat on otettu älypuhelimellani, ja piirrokset ovat toteutettu lyijykynän ja paperin avulla. Joitakin valokuvia ja piirroksia olen myös värittänyt ja täydentänyt älypuhelimessani olevalla piirtämisominaisuudella. Työn liitteeksi olen koonnut näitä itse tuottamiani konkreettisia visuaalisia opetusideoita, jotka ovat viulunsoiton opetukseen sopivia tulostettavia kuvia, kuvakortteja sekä tehtäviä.

Opinnäytetyön luvussa 2 kerron visuaalisuudesta ja visuaalisten keinojen hyödyntämisestä. Esittelen myös musiikinopetuksen tavoitteita. Luvussa 3 tuon esiin, että miten ja millaisilla visuaalisilla keinoilla voi tukea viulunsoiton opetusta. Luvussa 4 pohdin soitton tunnin vuorovaikutuksen tukemista visuaalisin keinoin. Luvussa 5 esittelen lisää erilaisia visuaalisia ideoita viulunsoiton alkeisopetukseen.

Opinnäytetyöni sopii luettavaksi opettajille, jotka kaipaavat visuaalisia ideoita omaan opettamiseensa. Opinnäytetyöni sisältö, materiaalit ja ideat ovat suunniteltu noin 5–9-vuotiaiden lasten viulunsoiton alkeisopetukseen. Kyseisessä ikäryhmässä olevat lapset tarvitsevat oppimisen tukena konkreettisuutta, sillä abstraktien asioiden hahmottaminen on selkeämpää lapsilla vasta noin yläkouluiässä. Sanallista opetusta tukevat visuaaliset keinot tukevat erityisesti sellaisia oppijoita, joilla on todettu oppimisvaikeuksia. Opinnäytetyöni vinkkejä ja ideoita voi myös soveltaa eri ikäisille ja erilaisille oppijoille sekä muille instrumenteille, etenkin jousisoittimille.

2 Opinnäytetyön lähtökohtia

Viulunsoitossa hyödynnetään usein visuaalisuutta soittaessa nuoteista tai tarkkailemalla omaa soittoa peilin kautta. Lisäksi oppimisen tukena käytetään esimerkiksi erilaisia mallikuvia ja soittovideoita. Usein kuitenkin ohjeiden saaminen soittotunneilla tapahtuu silti sanallisesti. Visuaalisuutta hyödyntämällä voi opetustilanteissa monipuolistaa havainnointia ja lisätä erilaisten oppijoiden oppimismahdollisuuksia. Visuaalisuudesta on hyötyä etenkin ryhmäopetustilanteissa, sillä erilaisia kuvia, kirjoitustehtäviä ja piirroksia hyödyntäen kaikkien ryhmän jäsenten on mahdollista oppia luontevasti (Vuorinen 1993, 58).

2.1 Visuaalisuus arjessa ja oppimisessa

Visuaalisuutta hyödynnetään päivittäin, sillä arjessa auttavat erilaiset kuvat, kartat, piirrookset, ohjekirjat ja kyltit (Saari ja Pulkkinen 2009, 6). Kommunikointiin käytetään puhutun ja kirjoitetun kielen lisäksi luonnollista elekieltä, kuten liikkeitä ja ilmeitä (Heister Trygg 2012, 27). Havainnointia tapahtuu visuaalisesti myös mielikuvien kautta. Ajattelun ja kuvittelun avulla ollaan yhteydessä visuaaliseen maailmaan kaikkien aistiemme sekä mielen prosessien välityksellä (Sava 2007, 97). Lindhin (1998) mukaan kaikki oppiminen on mielikuvaoppimista. Myös musiikkia voi hyödyntää havainnoinnissa ja mielikuvien syntymisessä. (Lindh 1998, 10–11.) Visuaalisuutta voidaan tukea myös symbolien avulla. Kuvien ja symbolien erona on siis se, että kuva on esittämänsä asian näköinen, mutta symboli kuvaa pelkkää käsitettä, joka auttaa oman mielikuvan muodostamista asiasta (Heister Trygg 2012, 54). Arjessa käytetään huomaamatta symboleja, ja esimerkiksi puhumamme sanat ovat todellisuudesta kertovia symboleita, jotka eivät ole itse todellisuutta (Heister Trygg 2012, 53). Musiikinoppimisessa nuotit ovat myös symboleita. Nuottien avulla on voitu luoda yhteinen kieli, jonka avulla musiikkia voi kirjoittaa ja lukea.

Oppiminen tapahtuu pääosin näköaistin avulla, ja vasta sen jälkeen hyödynnetään kuulo- ja tuntoaistia. Oppimisen kannalta tärkeintä on kuitenkin se, että oppimisessa käytettäisiin useita aisteja. (Vuorinen 1993, 47.) Myös Prashnig (2000) toteaa, että aivot työskentelevät parhaiten silloin, kun oppimistilanteessa saa tietoa useamman aistin avulla (Prashnig 2000, 199). Kaikki oppivat eri tavalla, mutta visuaalinen oppimistapa auttaa kaikkia. Usein puhetta tukevia ja korvaavia keinoja (Augmentative and Alternative

Communication -menetelmiä) ajatellaan käytettävän vain erityisten oppijoiden sekä vammaisten henkilöiden kanssa, vaikka kaiken ikäiset ihmiset käyttävät näitä menetelmiä jatkuvasti (Saari ja Pulkkinen 2009, 6). Visuaalisessa kasvatuksessa kuvien ja värien avulla voidaan koristella erilaisia arjen hetkiä. Lisäksi kuvat vaikuttavat alitajuntaan, sillä ne ovat näköaistin avulla ajatteluun siirrettyä ulkoista todellisuutta. Verbaalisen ilmaisun sijasta lasten ja nuorten on helpompaa oppia kuvien kautta. (Kemppinen 2002, 29.)

Yli 80 % aivojen aistitietojen käsittelystä on näköinformaation käsittelyä, eli ihminen vastaanottaa ja käsittelee suuren määrän tietoa jo pelkästään näköaistinsa avulla. Näköaisti tukee vuorovaikutusta, sillä katsekontaktin avulla voi tarkkailla ympäristöä, tulkita toisia sekä jakaa sanattomia viestejä toisille. Katsekontaktilla voi ilmaista sen, että toinen ihminen on tärkeä, sekä tulkita toisen läsnäoloa ja kiinnostusta vuorovaikutustilanteessa. (Näköaisti vuorovaikutuksessa 2018.) Koska näköaisti on tärkeä osa vuorovaikutusta ja oppimista, tulisi myös erilaisissa musiikin opetustilanteissa ottaa huomioon näköaistin hyödyt. Vuonna 2020 alkaneen koronaviruspandemian myötä maskien käyttö on kuitenkin aiheuttanut sen, että osa vuorovaikutustilanteen viesteistä jää piiloon. Tällöin etenkin lasten kanssa vuorovaikutustilanteet tarvitsevat konkreettisempaa visuaalista tukea.

2.2 Monipuolisen musiikinopetuksen edellytyksiä ja tavoitteita

Vuonna 2017 julkaistun taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman myötä musiikkioppilaitoksilla on nykyään enemmän vapautta päättää itse opetuksen rakenteesta, sisällöistä ja tavoitteista. Uuden opetussuunnitelman myötä siis eri musiikkioppilaitosten sisällöissä, rakenteissa ja oppilasarvioinneissa on nähtävissä eroja. Oppilaitosten tavat ottaa uusia oppilaita myös vaihtelevat paljon musiikkiopistojen välillä, ja yhä useampi musiikkioppilaitos pyrkii ottamaan sisään kaikki hakijat ilman soveltuvuuskokeita. (Suomen musiikkioppilaitosten liitto ry. 2017.) Selkeitä muutoksia opetussuunnitelman perusteissa löytyy myös esimerkiksi oppilaiden arvioinnissa (Huolila 2020). Koska soveltuvuuskokeiden käyttö on jatkuvasti vähenemässä, musiikkiopistojen opettajilla tulisi olla valmiuksia monipuoliseen opettamiseen. Uuden opetussuunnitelman myötä tavoitellaan sitä, että musiikkia ja eri instrumentteja voidaan opettaa jokaiselle oppilaalle lähtötasosta riippumatta.

Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2017 myötäilee konstruktivistista oppimiskäsitystä. Konstruktivistisen oppimiskäsityksen perusajatuksena on se, että oppija ei ole passiivinen tiedon vastaanottaja, vaan aktiivinen toimija, joka havainnoi uutta tietoa aikaisempien tietojen ja kokemusten avulla (Tynjälä 2004, 37–38). Laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteissa kerrotaan seuraavasti (Opetushallitus 2017,11):

”Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet perustuvat oppimiskäsitykseen, jonka mukaan oppilas on aktiivinen toimija. Hän oppii asettamaan tavoitteita ja toimimaan tavoitteiden suuntaisesti sekä itsenäisesti että yhdessä muiden kanssa. Myönteiset tunnekokemukset, oppimisen ilo ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista. Kokemukset ja vuorovaikutus ympäristön kanssa samoin kuin eri aistien käyttö ja kehollisuus ovat oppimisen kannalta olennaisia.”

Kaikki voivat oppia, kunhan löydetään opetustavat, jotka huomioivat yksilöllisesti erilaisia oppijoita. Oppiminen ei ole mahdollista, mikäli opetus ei palvele yksilöllisiä tarpeita. (Kerola 2001, 19.) Musiikinopetuksessa tulisi hyödyntää luovia toimintoja, sillä luovien toimintojen avulla on helpompaa ottaa huomioon erilaiset oppimistavat, jolloin opetustilanteissa oppilaat voivat toimia persoonallisella tavallaan. Luovat toiminnat edesauttavat myös itsenäisen musiikillisen ajattelun kehittämistä, mikä myöskin on musiikinopetuksen tavoite – kun opetetaan keinot itsenäisen musiikin oppimiseen, voi oppilas nauttia musiikista koko ikänsä. (Ahonen 2004, 167–168.)

Erilaiset oppimisnopeudet tai oppimistavat eivät enää ole este musiikin oppimiselle, vaan kaikenlaiset oppijat ovat kykeneviä musiikkiharrastukseen tai muusikkouteen. Vaikka oppimiseen kuluisi enemmän aikaa, tärkeintä on opetuksen resurssien sijaan usko oppilaan oppimismahdollisuuksiin. Musiikki antaa jo itsessään mahdollisuuden käyttää aisteja ja monipuolisia opetustapoja, joten musiikin opettamisessa on mahdollista antaa oppilaille taitojensa mukaisia tehtäviä, joissa säilyy haasteellisuus ja mielekkyys. (Kaikkonen 2013, 32–34.) Kun käytetään monipuolisia työskentelymuotoja ja oppimateriaaleja, erilaisia tehtäviä suosivat oppilaat pääsevät tekemään itselleen mielekkäitä tehtäviä. Tällöin kyllästyminen vähenee ja motivaatio kasvaa. (Tynjälä 2004, 108.)

Yksi oppimisen edellytyksiä on innostus ja motivaatio, joten myös musiikinopettajan tulisi edesauttaa oppimisinnokkuuden säilymistä. Oppilaalle tulisi ilmaista, että häneen uskotaan ja että häntä halutaan tukea oppimisessa. Oppilaalle halutaan luoda oikeanlaiset

oppimisen välineet. Lisäksi oppilasta voidaan opettaa näkemään tavoitteita, ja uskomaan itseensä. (Kerola 2001, 253–254.) Soitonopettajan tehtävä ei ole vain soittotaidon ja musiikin opettaminen, vaan opettaja opettaa oppilaalle myös esimerkiksi vuorovaikutustaitoja sekä tavoitteellisen työskentelyn taitoja. Visuaalisuuden avulla voi edesauttaa oppimisen myönteisiä tunnekokemuksia, luovaa toimintaa, vuorovaikutusta, sekä oppimisympäristön viihtyisyyttä ja turvallisuutta.

Sinikka Autio (2010) kertoo pedagogisessa opinnäytetyössään, että viulunsoitossa hyödynnetään jo valmiiksi monipuolisesti erilaisia oppimistapoja. Soittaessa viulisti jatkuvasti liikkuu ja oppii kokeilemisen kautta. Viulisti katselee nuotteja, soitinta ja liikkeitään. Lisäksi viulisti kuuntelee ja seuraa omaa sekä muiden soittoa. (Autio 2010, 4.) Viulunsoitto sisältää jo monipuolisia oppimistapoja, mutta opettaja voi hyödyntää monipuolisuutta myös ohjeidenannossa. Taitava opettaja on kykenevä suunnittelemaan ja toteuttamaan oppitunnit niin, että ottaa opetuksessaan huomioon kuulo-, näkö-, tunne- ja liikeaistit (Kemppinen 2002, 70).

Beth Ann Millerin (2002) tutkimuksessa tarkastellaan aistien hyödyntämistä musiikinopetuksessa. Tutkimus osoittaa, että kaikilla oppilaille tulisi olla mahdollisuus hyödyntää oppimisessaan visuaalisuutta, auditiivisuutta, kinesteettisyyttä ja taktiilisuuutta. Alakouluikäisillä tulisi olla mahdollisuus saada oppia samanaikaisesti useita aisteja hyödyntäen. Opettajat ovat usein tottuneet opettamaan verbaalispainotteisesti, ja saattavat unohtaa muiden aistien hyödyntämisen. Musiikinopetuksessa ääntä ei tulisi korvata, vaan tukea. Visuaalisuus tukee siis auditiivista oppimista ja opeteltavan aiheen ymmärtämistä. (Miller 2002, 8–10.)

3 Visuaaliset keinot viulunsoiton oppimisen tukena

Viulunsoittoa voi oppia ja opettaa konkreettisten visuaalisten tapojen kautta. Visuaalisia tapoja voivat olla esimerkiksi kuvat, esineet, kirjoitetut sanat ja lauseet, valokuvat, videot, piirroksot, askartelut ja maalaukset. Opetuksen ei tarvitse aina olla sanallista; luovuutta käyttämällä voi visuaalisen opettamisen avulla saada hyviä oppimistuloksia. Sanallisen opettamisen kautta myös musiikin elementit jäävät helposti vajaaksi (Garam 2000, 3). Viulunsoiton alkeita opetellessa on tärkeää, että viulu ei tunnu liian haastavalta instrumentilta, jotta motivaatio soittoharrastukseen säilyy.

3.1 Kuvat ja esineet

Kuvat tukevat kaikkia oppijoita. Kun käytössä on vain puhuttu kieli, sanat ja lauseet usein muuttuvat toistaessa. Muutoksia saattaa olla esimerkiksi sanajärjestyksissä, äänenpainoissa tai sanavalinnoissa. Sanat ja lauseet katoavat, kun ne on sanottu. Kuvat pysyvät samanlaisina ja niitä voidaan katsella useita kertoja. Myös pienet lapset ymmärtävät kuvia, ja hahmottavat niiden kautta tapahtumia ja erilaisia merkityksiä. Kuvia voidaan käyttää myös vuorovaikutuksen ja kommunikoimisen tukena, ja kuvat tukevat ymmärtämistä ja muistia. (Saari ja Pulkkinen 2009, 6–8.) Lapset kiinnostuvat kuvista ehkä siksi, että ne muistuttavat todellisuutta ja ovat tunnistettavissa (Heister Trygg 2012, 117). Kuvia käyttämällä voi tuoda selkeyttä opetukseen, jolloin oppiminen on mielekkäämpää ja tuo oppilaille osaamisen tunnetta (Heister Trygg 2012, 114).

Kuvien avulla voi luoda turvallisuudentunnetta viulunsoitonopetukseen strukturoidun eli jäsenneilyn opetuksen kautta. Kuvien avulla lapsen on helpompi ymmärtää, että mitä tapahtuu, ja missä järjestyksessä asiat tapahtuvat (Heister Trygg 2012, 67). Soittotunnista voi esimerkiksi koota kuvasarjan, joka kertoo soittotunnin rakenteen. Tilanteissa edetään lapsen tarpeiden mukaisesti antaen suoriutumiseen tarpeeksi aikaa. Tilanne tuntuu turvalliselta, kun tiedetään, miten tilanteessa toimitaan. Toimintaympäristön ja tekemisen jäsentämisessä voi hyödyntää kuvien lisäksi esimerkiksi värikoodeja tai esineitä. Sanallisten ohjeiden tulisi olla selkeitä, ja kuvan ja puheen tukena olisi hyvä olla selkeää konkreettista ohjausta. (Saari ja Pulkkinen 2009, 15.) Osallisuudentunnetta voi oppilaille lisätä esimerkiksi siten, että lapsi saa itse järjestellä joitakin kuvia halumaansa järjestykseen.

Opintojeni aikana suoritin osan pedagogisista opinnoistani Haaga-Helia ammattikorkeakoulussa, ja kehitelimme opinnoissa materiaalipaketin nimeltä Motipussi. Motipussin ideana on soittotunnin jäsentely ja kuvittaminen. Soittotunti jaetaan neljään osioon väri- listen taustojen avulla, ja jokaiselle osiolle on oma saman värinen tehtäväpussi. Pussit sisältävät kuhunkin tehtäväosioon sopivia tehtäväkortteja. Kortit voivat olla kuvakortteja, tyhjiä täydennettäviä kortteja tai esimerkiksi toivekortteja, jolloin oppilas saa vaikuttaa tunnin sisältöön. Opettaja voi soveltaa materiaalipakettia luovasti omaan opettami- seensa sopivaksi. Motipussi voi helpottaa opettajaa tuntien suunnittelussa, ja monipuolisen kokonaisuuden lisäksi tunnit sisältävät selkeän rakenteen. Motipussi voi tuoda lisää hauskuutta ja motivaatiota oppituntiin, mikä voi näkyä parempina oppimistuloksina. Mo- tipussin myötä oppilaan osallisuus soittotunnilla kasvaa. (Repo ym. 2020.)

Kuvia katsellessa niiden sisältöä peilataan omiin kokemuksiin ja sen hetkisen mielentilan tulkintoihin. Koska kuvien aiheuttama tunnereaktio johtuu omista kokemuksista ja mie- lentilasta, kaikki reagoivat kuviin eri tavalla. (Vuorinen 1993, 160.) Kuvien ymmärrettä- vyyttä ei siis saisi pitää itsestään selvänä, vaan opettajan tulisi ensin auttaa oppilasta kuvan lukemisessa (Vuorinen 1993, 152). Jotta kuvien avulla oppiminen on mahdollista, lapsen tulisi siis ensin ymmärtää yhteys kuvan ja opetettavan asian välillä (Saari ja Pulk- kinen 2009, 7).

Kommunikoinnissa ja oppimisessa voidaan hyödyntää myös esineitä toiminnan tukena (Heister Trygg 2012, 114). Esineet ovat konkreettisia, joten niitä ja helpompi hahmottaa kuin kuvia. Niitä voi katsella, tunnustella tai jopa haistella tai maistella. (Esineet kommu- nikoinnissa 2021.) Opettaessani olen huomannut, että lapsi usein kokee mielekkäänä sen, kun laitetaan jokin hahmo, esimerkiksi lelu, vahtimaan ja tarkastelemaan haluttua asiaa, esimerkiksi sävelpuhtautta tai jousikäden asentoa. Muistan esimerkiksi myös, kuinka aikoinaan oma viuluopettajani laittoi pyyhekumin viulun kaikukopan päälle muis- tuttamaan hyvästä ryhdistä. Lisäksi esimerkiksi rytmejä voi olla helpompi hahmottaa esi- neiden kautta. Luvussa 5.6 kerron, miten rytmejä voi hahmottaa esimerkiksi eri kokoisten Lego-palikkoiden avulla.

3.2 Piirtäminen, askartelu ja maalaaminen

Piirtäminen on oivallinen keino keskittymiseen ja huomion suuntaamiseen (Heikura-Pulkkinen ja Kujanpää 2006, 23). Piirtäminen myös auttaa asioiden selkeyttämisessä ja jäsentämisessä (Heikura-Pulkkinen ja Kujanpää 2006, 15). Puheen ja piirtämisen yhdistäminen pitää oppilaan virkeänä sekä auttaa ymmärtämisessä. Piirtäminen voi olla opettajan opetuskeino tai oppilaan keino jäsenellä opeteltavaa asiaa. Tärkeintä ei ole mestarillinen piirtämistekniikka, vaan visuaalisen ajattelukyvyyn kehittäminen, joten kuvien ei tarvitse olla täydellisesti onnistuneita. Kun oppija on kykenevä ilmaisemaan oppimaansa visuaalisesti, hän on osannut jäsenellä tietoa ja sisäistää oppimansa asian. (Vuorinen 1993, 152.)

Maalausta ja askartelua voi myös hyödyntää opetuksen tukena. Askartelu voi toimia energian purkamisen ja keskittymisen välineenä (Vuorinen 1993, 191). Maalaaminen ja piirtäminen ovat keinoja, joilla voi ilmaista itseään. Maalaamalla ja piirtämällä voi myös ilmaista asioita, joihin sanat eivät pysty, kuten tunteita, kokemuksia tai ajatuksia. Siirryttäessä sanoista väreihin ja muotoihin siirrytään vasemman aivopuoliskon hallitsemaalle alueelle. Tätä muutosta myös musiikki vahvistaa. (Vuorinen 1993, 153.) Maalaaminen ja askartelu ovat keinoja, jotka saattavat helposti viedä haluttua enemmän aikaa, mikäli oppitunnin tavoitteena on soittotaidon oppiminen. Askartelun ja maalaamisen aiheen voi kuitenkin yhdistää johonkin soittotunnilla opeteltavaan asiaan. Pieni maalaus- tai askarteluhetki osana tuntia voi helpottaa keskittymistä soittotehtävissä sekä luoda mielekkyyttä tuntiin.

3.3 Värit oppimisen tukena

Tarkettin laajassa eurooppalaisessa tutkimuksessa (2017), on tutkittu värien ja materiaalien merkitystä oppimiseen. Tutkimus toteutettiin vuosina 2014–2017. Tutkimus käsittelee lasten kokemuksia väreistä ja tiloista. Tutkimus vahvisti, että värit vaikuttavat suoraan tunteisiin, käyttäytymiseen sekä hyvinvointiin. Lisäksi värit vaikuttavat eri ikäryhmiin eri tavoin. (Tarkett 2017, 3.)

Väreillä on valtava vaikutus lasten mielialaan. Värit vaikuttavat myös lasten psykomotorisiin taitoihin ja henkilökohtaiseen kehittymiseen. (Tarkett 2017, 3.) Motoristen taitojen

ja aistien kehittymiseen vaikuttavat 0–6-vuotiailla lapsilla erityisesti päävärit sekä kontrastierot (Värit vaikuttavat oppimiseen 2021). Värit myös parantavat oppimistuloksia. Parhaiten ihmisten suorituskykyyn vaikuttavat heidän suosikkivärinsä. Nuoremmat lapset suosivat selkeitä ja kirkkaita värejä ja kontrasteja, ja murrosikäiset ja aikuiset taas suosivat enemmän tummempia ja pehmeämpiä sävyjä. (Tarkett 2017, 12.) 3–6-vuotiaat lapset osaavat ilmaista värimielityksiänsä selkeästi. Kyseiselle ikäryhmälle värit voivat toimia myös kommunikoinnin merkinä. 6–12-vuotiaiden lasten persoonat ja identiteetit ovat selkeytyneempiä, ja he suosivat laajempaa värivalikoimaa sekä erilaisia kuvioita. (Tarkett 2017, 18–19.)

Värejä värejä voi helposti soveltaa myös viulunsoiton oppimisen tilanteisiin ja tarpeisiin. Värit sopivat erityisesti sellaisille lapsille, jotka eivät vielä ole lukutaitoisia, sillä värien avulla on helpompaa erotella ja tunnistaa toisiaan muistuttavia elementtejä (Danyew 2020). Esimerkiksi erilaisia nuotteja värittämällä oppilaan on helpompaa tunnistaa erilaiset ja samanlaiset nuotit. Erilaisista värejä hyödyntävistä nuottienoppimistavoista kerron lisää luvussa 5.5.

3.4 Opettaja visuaalisten keinojen käyttäjänä

Visuaalisten keinojen käyttäminen voi vaatia opettajalta enemmän luovuutta, aikaa ja panostusta tunteihin. Samaa materiaalia voi kuitenkin käyttää tai soveltaa jatkossa muidenkin oppilaiden kanssa. Lapselle voi olla mielekästä, jos tunnit sisältävät soittamisen lisäksi myös muutakin tekemistä – lapsi ei useimmiten jaksa soittaa yhtäjaksoisesti pitkiä aikoja. Erilaisten tehtävien ja ideoiden kautta oppilaan osallisuus säilyy tunnilla silloinkin, kun oppilas ei soita. Visuaalisilla keinoilla voi tuoda tarvittaessa tunnille mukavaa vaihtelua, mutta visuaalista tukea voidaan käyttää erityisesti niillä osa-alueilla, jotka tuottavat oppilaalle hankaluuksia. Visuaalisten keinojen käyttäminen ei aina vaadi valmista opettajan tuottamaa materiaalia, vaan visuaalisia elementtejä voi luoda tunnilla yhdessä oppilaan kanssa. Visuaalisista keinoista hyötyy myös opettaja – kaikkea ei tarvitse aina osata opettaa sanoin selitettynä.

Valmista visuaalista materiaalia viulunsoiton oppimiseen löytyy helposti soitonoppaista. Eräs visuaalinen ja värejä hyödyntävä opetustapa jousisoittimille on 1970-luvulla Geza

ja Csaba Szilvayn kehittämä Colorstrings-metodi. Lisäksi esimerkiksi 2000-luvun alku-puolella tuotettu kaksiosainen Sirpa Lannes-Tukiaisen, Leena Kiisken ja Tarja Mannisen Viuluni soi -sarja sisältää paljon kuvia, piirroksia ja leikkejä.

Musiikinopiskeluun sopivia valmiita kuvia opetukseen voi myös löytää esimerkiksi Papunetin internet-sivuilta, lehdistä leikkaamalla tai kuvia voi itse piirtää. Tärkeintä on, että ne miellyttävät ja ovat houkuttelevia. (Saari ja Pulkkinen 2009, 16.) Papunetin sivuilta löytyy melko vähän kuvia viulunsoittoon liittyen, mutta kuvia voi soveltaa ja muokata omiin tarpeisiin sopivaksi. Papunetin sivuilta löytyy kuvatyökalu, jonka avulla voi tehdä itse kuvia. Kuvien ei tarvitse voi olla taiteilijoiden tekemiä, vaan myös itse piirretyt kuvat toimivat oikein hyvin.

Visuaalisuutta voi hyödyntää viulunsoiton oppimisessa ja opettamisessa myös teknologian avulla. Teknologian avulla voi esimerkiksi valokuvata, äänittää, videoida tai hyödyntää erilaisia sovelluksia. Sovelluksia voi käyttää esimerkiksi apuna viulun virittämässä tai nuottien opettelussa. Soittamiseen voi saada vinkkejä myös esimerkiksi YouTube-videoiden avulla.

Visuaalisten keinojen hyödyntäminen ei tarkoita aina konkreettisen materiaalin käyttämistä, vaan viulunsoiton oppimisessa voidaan hyödyntää myös demonstraatiota. Demonstraatiolla tarkoitetaan jonkin tekemisen, toiminnan tai ajatuksen esittämistä kyseessä olevan asian ulkopuolella (Vuorinen 1993, 89). Opettaja voi itse näyttää opeteltavan asian, jolloin oppilas rohkaistuu kokeilemaan ja voi katsoa mallia opettajasta. Oppilaan on helpompaa puheiden sijaan katsoa mallia opettajan toiminnasta. Usein oppilas uskaltaa kokeilla uusia asioita ja lähteä itsenäiseen toimintaan vasta, kun opettaja on ensin näyttänyt esimerkin. Epäonnistumisen pelko on läsnä, kun opetellaan uutta taitoa, joten opettaja voi itse näyttämällä rohkaista oppilasta kokeilemaan. Omalla esimerkillään opettaja pystyy osoittamaan sen, ettei hänkään ole täydellinen ja myös hänellä sattuu virheitä ja epäonnistumista. (Vuorinen 1993, 89.) Viulunsoiton oppimista voi tapahtua myös esimerkiksi muita opetusryhmän jäseniä seuraamalla tai käymällä konserteissa.

4 Visuaalisuus vuorovaikutuksen tukena

Soittotunnilla annettujen tehtävien tulisi olla mielekkäitä ja sopivan haastavia, ja oppilaalla tulisi olla mahdollisuus vaikuttaa opetuksen sisältöön. Soittotunnilla tapahtuvaan vuorovaikutukseen ja kommunikointiin voidaan vaikuttaa verbaalisen ilmaisun lisäksi myös monipuolisilla visuaalisilla keinoilla. Vuorovaikutuksessa on kysymys toisen ihmisen kohtaamisesta, jossa ollaan kiinnostuneita toisesta osapuolesta. (Heikura-Pulkinen ja Kujanpää 2006, 10.) Hyvän oppimisympäristön kannalta on tärkeää, että oppilas saa opettajalta jatkuvasti sanattomia viestejä siitä, että hänestä välitetään ja häntä arvostetaan (Kerola 2001, 219). Lapselle on myös tärkeää, että hän tulee hyväksytyksi myös pahantuulisena (Heikura-Pulkinen ja Kujanpää 2006, 11).

4.1 Turvallisuudentunteen tukeminen visuaalisilla keinoilla soittotunnilla

Soittotunti voi olla lapselle viikon ainut hetki, jolloin hän saa kahdenkeskistä aikaa aikuisen kanssa, ja saa olla koko tunnin ajan huomion kohteena (Järvelä 2014, 44). Oppilaan viireytilä ja mieliala vaikuttavat siihen, kuinka paljon opettaja voi tunnilla oppilaalta vaatia. Vaikka oppilas ei kertoisikaan mieltä painavista asioista, tulisi opettajan silti olla kykenevä tunnistamaan ne hetket, jolloin oppilas on tai ei ole parhaimmillaan. Opettajalla on tärkeää tehtävä olla turvallinen aikuinen lapselle.

Monille tunteiden tunnistaminen saattaa olla haastavaa. Tämä voi johtua esimerkiksi epäonnistuneista kokemuksista tai ympäristön vaatimuksista. (Heikura-Pulkinen ja Kujanpää 2006, 9.) Neljävuotias lapsi osaa jo piilottaa tunteitansa, viisivuotias kykenee tunnistamaan ja nimeämään selkeitä tunteita, kuten iloa ja surua, ja kouluikäinen lapsi pystyy tunnistamaan jo monimutkaisempia ja abstraktimpia tunteita, kuten syyllisyyttä tai mustasukkaisuutta (Heikura-Pulkinen ja Kujanpää 2006, 9). Noin kuuden ikävuoden jälkeen lapsi alkaa kokea perheen ulkopuolisia henkilöitä tärkeiksi (Kerola 2001, 43), joten myös soitonopettajasta voi tulla lapselle hyvin tärkeä henkilö hänen elämässään.

Turvallisessa ympäristössä lapsi kykenee kertomaan ja ilmaisemaan mieltä painavista asioista halutessaan. Kuulumisten vaihtaminen tunnin alussa voi antaa mukavan hetken purkaa mielen pinnalla olevat ajatukset, jonka kautta on helpompi virittäytyä alkavaan

soittotuntiin. Vaikka kouluikäinen lapsi osaa jo ilmaista tunteitaan sanojen avulla (Heikura-Pulkkinen ja Kujanpää 2006, 11), kuulumisia ei kuitenkaan tarvitse aina vaihtaa täysin sanallisesti. Mikäli lapselle voi olla haastavaa tunnistaa erilaisia tunteita ja ilmaista niitä, voidaan ajatuksia täydentää visuaalisuutta hyödyntäen esimerkiksi kuvien, värien ja piirrosten avulla. Visuaalisia keinoja voidaan siis käyttää tunteiden tunnistamisessa ja tilanemallittamisessa, jolloin lapsen on helpompi rauhoittua ja hahmottaa omaa tunneksaalaansa. (Saari ja Pulkkinen 2009, 41.)

Kuulumisia voi vaihtaa sanallisen kertomisen sijasta esimerkiksi kuvakortein tai siten, että oppilasta pyytää näyttämään peukalon asennolla, että kuinka hyvin kulunut päivä on mennyt. Vaihtoehtoisesti oppilas voi esimerkiksi piirtää hymiön, jonka suun asennolla voi kertoa päivän tunnelman. Lisäksi oppilaalle voi antaa tehtäväksi esimerkiksi luetella kolme sanaa, jotka liittyvät hänen kuluneeseen päiväänsä tai viikkoonsa. Tällöin hänen yksittäisellä sanallaan on suurempi merkitys. Tunnetiloihin voi hyödyntää esimerkiksi erilaisia kuvakortteja. Kuulumisia voi vaihtaa myös piirtämisen avulla, jolloin hänelle voi antaa esimerkiksi kaksi minuuttia aikaa piirtää tai kirjoittaa, että millä mielellä on tänään, ja mitä on päivän aikana tapahtunut.

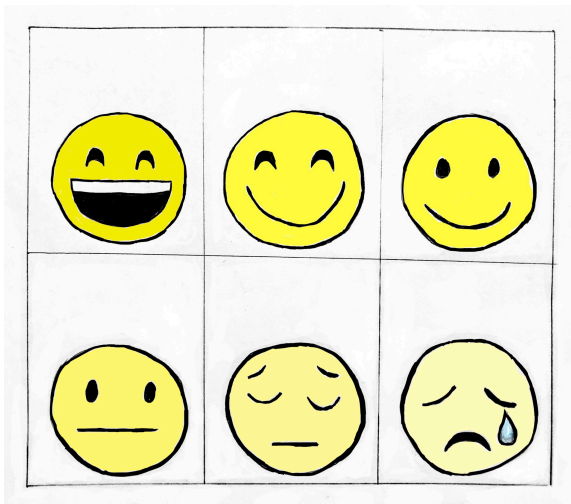
4.2 Visuaalisia ideoita arviointiin ja palautteenantoon soittotunnilla

Arviointi on keskeinen osa oppimistilanteita, ja arviointi vaikuttaa vahvasti oppilaiden yksilöllisiin tavoitteisiin sekä motivaatioon (Tynjälä 2004, 109). Konstruktivistinen oppimiskäsitys korostaa, että arviointi ei saisi olla erillään oppimisprosessista, vaan arviointi on tärkeä ja olennainen osa opetusta ja oppimisprosessia (Tynjälä 2004, 169). Koska musiikkiopistoissa ollaan luopumassa numeroarvioinnista (Huolila 2020), on arviointi pääosin sanallista. Arvioinnissa voi kuitenkin hyödyntää myös visuaalisuutta, mikäli sanallinen arviointi on haastavaa.

Palautteen antaminen on olennaisena osana kasvatuksellista vuorovaikutusta. Myös itsearviointinalla on merkittävä osuus kaikessa oppimisessa. Palautteen antamisen ja saamisen tulisi aina olla vastavuoroista, vaikka joskus lapselta saatava palaute ei olisikaan aina selkeää. Palautteen ei tarvitse olla aina sanallista, vaan palautteenannossa voi hyödyntää myös esimerkiksi aplodeja, hymyä ja peukalon nostamista. Katsetta pidetään kasvatuksessa tehokkaimpana keinona sekä myönteisissä palautteissa, ja huomio on

usein kaikista paras palkkio oppilaalle. Pedagogin tärkein taito on osata jättää opetuksessa huomioimatta negatiiviset asiat, sillä arvokkainta on keskittyä oppilaan onnistumisiin, joiden vahvistaminen kohentaa oppilaan myönteistä minäkuvausta, itsetuntoa ja oppimismotivaatiota. Oppimisessa on tärkeintä lopputuloksen sijaan se matka, jota on oppilaan kanssa yhdessä kuljettu. (Kerola 2001, 201–202.) On tärkeää osata palkita oppilasta aluksi jokaisesta yrityksestä, jotta motivaatio ja innostus oppimiseen säilyy. Palkkion antamista voi kuitenkin vähitellen muuttaa sellaiseksi, että sen eteen oppilaan tarvitsee tehdä enemmän työtä, ja onnistumisista palkitseminen kannustaa aina lasta jatkamaan. (Saari ja Pulkkinen 2009, 42.)

Kannustavien sanojen sekä erilaisten eleiden lisäksi voidaan hyödyntää konkreettista visuaalisuutta palautteenannossa. Oppilaalle voi esimerkiksi askarrella taulukon, johon voidaan piirtää, kirjoittaa tai esimerkiksi lisätä tarran. Soittotunnin päätteeksi voidaan ohjeistaa oppilasta piirtämään, että millainen tunnetila on tunnin jälkeen. Kuvallisessa palautteenannossa voidaan käyttää esimerkiksi kuvakortteja tunnetiloista tai värejä esimerkiksi liikennevalojen avulla. Näin opettaja pääsee huomaamaan, että millaisia vaikutuksia soittotunnilla on oppilaaseen. Samalla oppilas pääsee antamaan palautetta tunnista, jolloin opettaja näkee, että minkälaisista tunteista oppilas pitää.

Kuvio 1. Soittotunnilla voi hyödyntää erilaisia tunnetilakortteja esimerkiksi kuulumisten kertomisen tai molemminpuolisen palautteenannon tukena.

4.3 Yhteisten tavoitteiden ja päämäärien asettaminen soittotunnilla

Soittoharrastuksen ei tarvitse olla ammattiin tähtäävää opiskelua, mutta soittotaidon kehittyminen vaatii aina tavoitteita. Tärkeintä on, että oppilas itse saa myös vaikuttaa tavoitteisiin. Kerolan (2001) mukaan opettajalla on aina vastuu opetuksesta, oppituntien suunnittelusta sekä lapsen turvallisuudentunteesta, mutta oppimisprosessin ydin on kuitenkin oppijan oma osallisuus oppimisensa suunnittelussa ja seurannassa (Kerola 2001, 43). Oppimisesta voi tulla oppilaalle mieluisa velvollisuus, kun opettajan kanssa sovitaan yhdessä tavoitteista, joihin sitoudutaan, ja joista pidetään kiinni (Kerola 2001, 67). Oppilaan omakohtaisia ja vahvoja näkemyksiä musiikkiin liittyvissä tilanteissa tulisi aina arvostaa, ja niille tulisi antaa tilaa (Garam, 2000, 94). Garam (2000) myös korostaa, että opettajalla on tärkeä tehtävä olla auttamassa oppilasta löytämään itsensä ja omat mahdollisuutensa (Garam, 2000, 92).

Tavoitteiden ja päämäärien asettaminen voi tapahtua oppitunneilla verbaalisen ilmaisun lisäksi myös visuaalisesti. Lapsen kanssa voi esimerkiksi askarrella yhdessä kartan, johon voi kirjoittaa tai piirtää yhdessä suunniteltuja tavoitteita. Ne voivat olla mitä tahansa soittoon liittyen, kuten jonkin kappaleen osaaminen tai esimerkiksi esiintymiseen tähtääminen.

Tavoitetaulukko

Soittoasento	Jousiote	Huuluääni	Tasainen ja suora kokojousi
Oma sävellys	Viulukäden asento	Pizzicato	Sormet 1, 2, 3 ja 4
Vasemman käden pizzicato	Dynamiikka (forte ja piano)	Esiintyminen	Vapaiden kielten pirittäminen viivostolle ilman mallia
Kaarella soittaminen (legato)	Perusrytmien tunteminen	Kielten sävelet	Matala 2. sormi

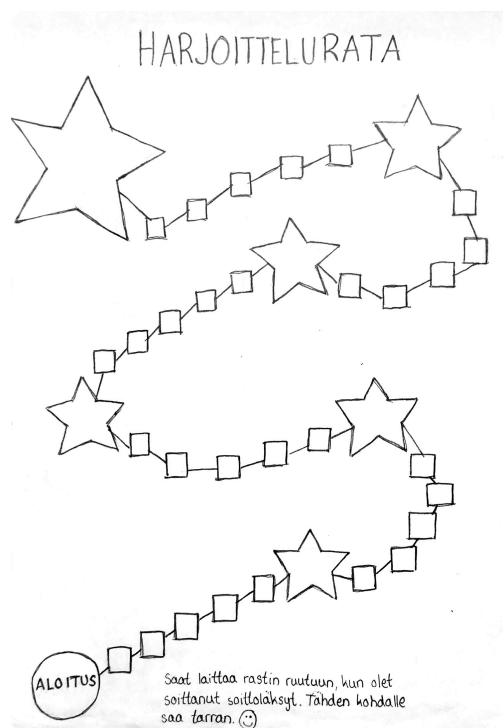
Vinkki: Onnistumisen jälkeen tähden voi värittää tai siihen voi laittaa tarinan.

Kuvio 2. Esimerkki tavoitetaulukosta, jota voi hyödyntää viulunsoiton tavoitteiden suunnittelussa.

4.4 Oppilaan harjoittelun tukeminen visuaalisin keinoin

Soittoläksyjen antamisessa voi hyödyntää monipuolisia visuaalisia keinoja, jotta oppilaan osaamisen tunne ja motivaatio säilyy myös kotona harjoiteltaessa. Pieni viulisti ei vielä ole kykenevä harjoittelemaan laadukkaasti itsenäisesti, ja tarvitsee siihen myös vanhempiensa apua (Garam, 2000, 125). Vihko voi toimia hyvänä keinona soittoläksyjen kirjaimiseen. Soittoläksykappaleiden nimien lisäksi voidaan vihkoon esimerkiksi kirjoittaa, että miten, kuinka monta kertaa ja missä järjestyksessä mikäkin kappale tai tehtävä harjoitellaan. Tätä tapaa olen käyttänyt joidenkin oppilaideni kanssa, ja heidän mielestään harjoitteluohjeiden avulla on ollut mielekkäämpää ja selkeämpää soittaa. Oppilaalle voi tunnin aikana kuvata kotiharjoittelun tueksi valokuva- ja videomateriaalia. Lisäksi esimerkiksi videon tai äänitteen tekeminen voi toimia hyvänä kotitehtävänä.

Soittoharjoittelun säännöllisyyteen voi innostaa oppilasta esimerkiksi harjoituspäiväkirjan avulla. Harjoittelupäiväkirjasta voi tehdä esimerkiksi hauskan harjoitteluradan, joka sisältää palkintokohtia. Selkeät harjoitteluohjeet kirjallisina, sekä tunnilla kuvatut video- ja kuvamateriaalit voivat antaa kattavammat kotiharjoitteluohjeet sekä oppilaalle että vanhemmille.

Kuvio 3. Kuva harjoitteluradasta.

5 Visuaalisia ideoita viulunsoiton alkeisiin

Soittoasennon harjoittelussa voidaan käyttää myös visuaalista tukea. Hyvää soittoasentoa etsittäessä opettaja voi esimerkiksi näyttää tilanteeseen sopivan mallikuvan. Useista soittonoppaista löytyy paljon vinkkejä ja kuvia soittoasennosta. Esimerkiksi Sirpa Lannes-Tukiaisen, Leena Kiisken ja Tarja Mannisen Viuluni soi -viulukoulun ensimmäisessä soittonoppaassa on selkeitä ja opettavaisia kuvia soittoasennon kehittämiseen sekä viulun oikeaoppiseen käsittelyyn. (Lannes-Tukiainen, Kiiski ja Manninen 2003; 8–9, 12, 17–19.)

Soittoasennon opettelussa voi toimia hyvänä apuna mallikuvien lisäksi opettajan itse näyttämät esimerkit. Kun oppilas on onnistunut löytämään luontevan soittoasennon, voidaan sitä katsoa esimerkiksi pelin kautta. Oppilaan soittoasennosta voidaan myös ottaa esimerkiksi valokuva- tai videomateriaalia. Jos oppilaalla on hankaluuksia joillakin tiettyillä soittoasennon osa-alueilla, voidaan tunnilla esimerkiksi säveltää oma kappale, jonka lyriikoissa muistutetaan näistä ohjeista.

Omassa opetuksessa olen myös hyödyntänyt eräänlaista keskittymismattoidea. Keskittymismatto voi olla esimerkiksi jokin pieni matto, alusta tai paperi, jonka päälle oppilas menee seisomaan. Mattoon voi piirtää tai askarrella jaloille omat paikat. Keskittymismaton ideana on se, että kun sen päälle mennään seisomaan, niin silloin huolehditaan hyvästä soittoasennosta, keskitytään ja soitetaan. Kun tehtävä on soitettu, oppilas voi tulla matolta pois, ja viulun saa laittaa kainaloon. Keskittymismatto helpottaa tehtävien ja tilanteiden rajaamista, ja opettaa lasta keskittymään tarkasti lyhyitä aikoja. Matolta poistuessaan lapsi saa selvän merkin, että voi levätä kappaleiden välissä. Kun keskittymiskyky paranee, voi matolla vietettyä aikaa pidentää.

5.1 Jousiote ja jousella soittamisen alkeita

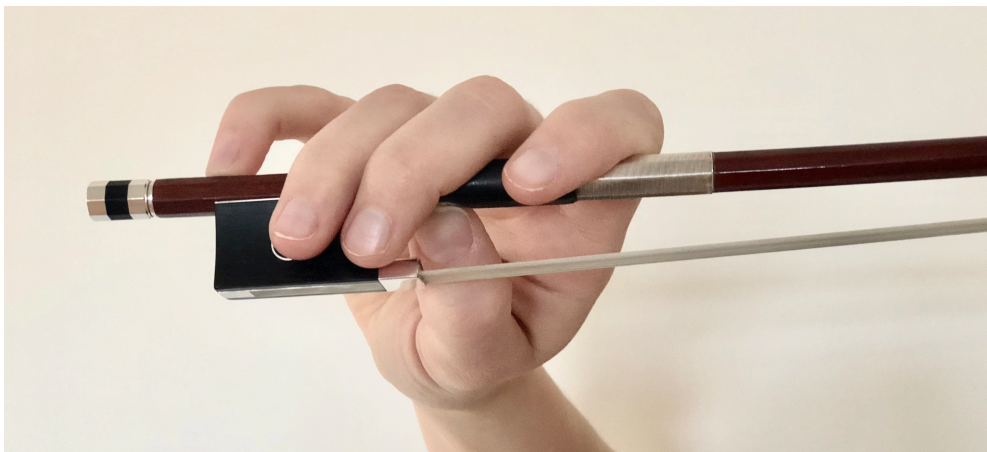
Jousiotteen sekä jousenkuljetuksen oppiminen voi olla aluksi haastavaa, sillä jousiotetta ja jousikäden liikerataa harvoin tulee harjoitettua missään muussa arjen tekemisessä. Kun aloin itse opettamaan, koin todella haasteelliseksi sen, miten saisin opetettua peukalon pysymään pyöreänä oppilaillani heti alusta alkaen. Kun aloitin opettamaan enemmän visuaalisilla keinoilla, keksin jousikäden asennon opettamiseen puun oksa -idean. Sen avulla oppilaan on helpompi asetella sormet jousen ympärille. Harjoitus voidaan

ensin tehdä esimerkiksi kynän kanssa, ja vasta sen jälkeen jousella. Tämän idean opettaminen on osoittautunut itsellä kaikista toimivimmaksi oppilaideni kanssa. Idea puun oksasta on hauska, ja jää helposti lasten mieleen.

Kuvitellaan että jousi on puun oksa. **Keskisormi ja nimetön ovat puun oksalla istuvan lapsen jalat**, ja nämä sormet lasketaan pehmeästi oksalle. Tämän ajatuksen avulla sormille uskalletaan laittaa enemmän käden painoa, jolloin käsivarsi pysyy rennompana. **Etusormi on kietoutunut käärme**, joka on oksan ympärillä. Joskus oppilaillani etusormi suoristuu liikaa, joten tämä ajatus auttoi pitämään etusormen rentona, pyöreänä ja tukevana. **Peukalo on lepakko**, joka roikkuu oksan alla pää alaspäin. Lepakko on oksalla istuvan lapsen alapuolella. Suorana ja lukossa oleva peukalo aiheuttaa jäykkyyttä jousikätehen, jolloin esimerkiksi rentoutta, jousen liikerataa ja erilaisia jousitekniikoita on haastavampaa oppia ja kehittää. **Pikkurilli on oksalla seisova pikkulintu**. Tämän ajatuksen avulla pikkurilliä on helpompi pitää pyöreänä ja joustavana. Kun pikkurilli on pystyasennossa, pääsevät muut sormet joustamaan käden liikkeen mukana.

Kuvio 4. Kuva puun oksa -ideasta, jonka avulla viulisti voi harjoitella jousiotetta.

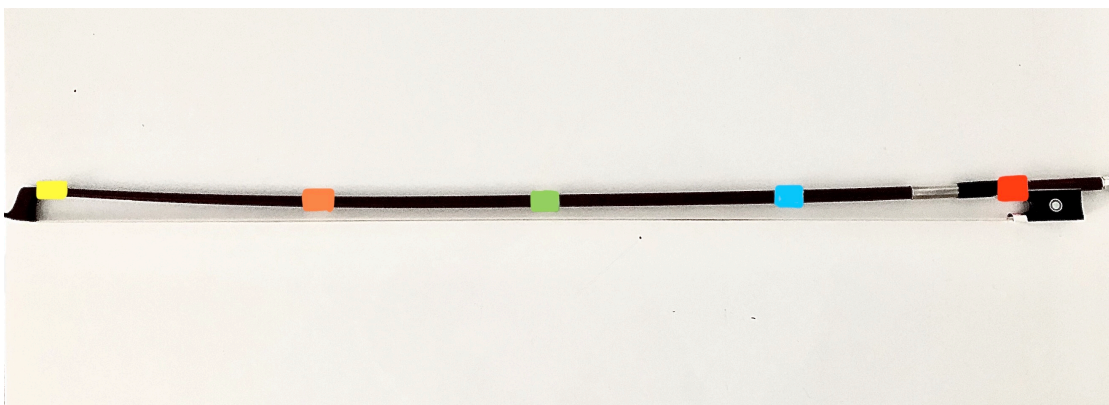

Kuvio 5. Puun oksa -idean kanssa voidaan myös käyttää rinnakkain kuvaa jousikädestä.

Jousikäden asentoa voi myös tukea erilaisilla jousileikeillä. Alkeisopetukseen sopivia jousikäsileikkejä kuvien kera löytyy esimerkiksi Viulun soi -soitonoppaasta (Lannes-Tuokiainen, Kiiski ja Manninen 2003; 24, 34–35). Lisäksi jousikäsileikkejä voi keksiä itse tilanteiden mukaan sopiviksi. Omien oppilaideni mielestä on ollut hauskaa, kun olemme yrittäneet piirtää esimerkiksi nuottiavaimia jousikäsiotteella. Olen myös pyytänyt heitä piirtämään ilmassa jousella erilaisia kuvioita, kuten kukkia ja lumiukkoja.

5.2 Jousenkuljetus ja kielenvaihdot

Jousen pituutta voi käyttää monipuolisesti eri tavoin. Eräs hauska tapa jousen pituuden käytön oppimiseen on sellainen, että jousen puosaan kiinnitetään erivärisiä lappuja tai tarroja haluttuihin kohtiin. Oppimisen tukena voidaan käyttää kuvaa, jossa on samanlaiset värilaput kiinnitettynä, jolloin kuvaa voi osoittaa sanallisten ohjeiden lisäksi. Viulunsoitossa käytetyt termit ”vetojousi, työntöjousi, keskijousi, puolijousi ja kokojousi” saattavat tuntua oppilaasta vierailta käsitteiltä. Jousessa olevien värilappujen ja opettajan näyttämän kuvan avulla voidaan siis osoittaa, että millaista joususta halutaan käyttää. Oikeita termejä voi myöhemmin lisätä opetukseen mukaan, ja sanoja voi tukea kuvien avulla. Voidaan esimerkiksi näyttää kuvaa ja sanoa ”punaisesta keltaiseen, vetojousi”. Lisäksi voidaan hyödyntää kuvia jousen kannasta ja kärjestä.

Kuvio 6. Jouseen voi laittaa värikkäitä merkkejä, joiden avulla voi opetella jousen pituuden käyttöä.

Jousen liikerataa voi harjoitella esimerkiksi pujottamalla paperia jousen välistä, jolloin jousen puuosa jää paperin väliin. Myös esimerkiksi wc-paperirullan hylsy toimii tässä erinomaisesti. Paperista voi pitää vasemmalla kädellä kiinni, tai opettaja voi ohjailla jousta paperin avulla. Tällöin jousi kulkee halutussa pisteessä, ja samalla voi harjoitella jousikäden rentoutta.

Kuvio 7. Harjoitus paperin avulla jousen kuljettamiseen.

Kielenvaihtojen pyöreys voi olla haastavaa aloittelevalla viulistilla. Kielenvaihtojen harjoittelussa voidaan laittaa kainaloon esimerkiksi pehmeä pallo tai pehmolelu, joka joustaa kieltä vaihtaessa. Omassa opetuksessani keksin sateenkaari-idean, jonka avulla voi ajatella, että kielet ovat kuin värejä, joita sekoitetaan pyöreällä jousenliikkeellä.

Kuvio 8. Kuva sateenkaari-ideasta, jossa jousella soittaessa kuvitellaan, että kielet ovat värejä, joita voi sekoittaa pyöreällä jousenliikkeellä.

5.3 Viulukäden asento

Kun viululla soitetaan vain vapaita kieliä, voi viulukäsi levätä viulun kaikukopalla. Sormia voi rentouttaa naputtelemalla niitä viulun kaikukopan pintaan. Lisäksi samalla voi harjoitella sormien eriyttämistä naputtelemalla vuorotellen sormia viulukopan pinnalla. Opettaja voi esimerkiksi näyttää kuvaa, jossa on käsi ja numeroidut sormet, jolloin oppilas liikuttaa sitä sormeja, jota opettaja näyttää. Tehtävää voi vaikeuttaa siten, että opettaja näyttää kahta tai useampaa sormeja samaan aikaan.

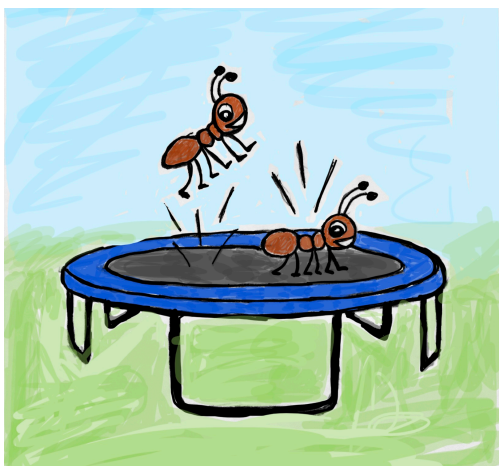
Kuvio 9. Kuva viulun kopalla lepäävästä kädestä sorminumeroitten kera.

Kun viulisti haluaa soittaa muitakin säveliä vapaiden kielten lisäksi, vasen käsi tuodaan viulun kaulalle niin, että peukalon ja etusormen tyveen jää pieni väli. Tätä väliä voi kutsua esimerkiksi hiirenkoloksi (Lannes-Tukiainen, Kiiski ja Manninen 2003, 25). Oppilaiden kanssa voidaan esimerkiksi katsoa kuvaa, jossa kämmen muodostaa viulun kaulan alle linnunpesän, ja sormet sen yläpuolella tekevät linnuille katon.

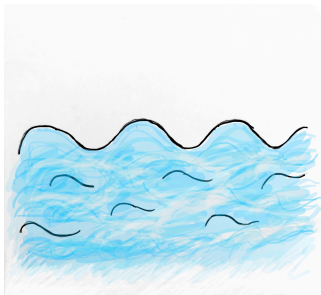
Kuvio 10. Kuva ideasta, jossa viulukäsi on linnunpesä, jonne on hiiri kurkkimassa.

Viulun kieltä ei tarvitse puristaa tiukasti otelautaa vasten. Riittää, että sormella on painoa sen verran kielellä, että ääni alkaa soida hyvin. Opetustilanteessa voidaan esimerkiksi käyttää kuvaa muurahaisista, jotka hyppivät trampoliinilla. Tällöin kielelle lasketaan sormella painoa, mutta puristaminen kädessä vähenee. Kun kuvitellaan, että sormi hyppii kielellä, lapsi oppii myös aktiivisesti nostamaan sormia pois kieleltä.

Kuvio 11. Kuva muurahaisista, jotka hyppivät trampoliinilla. Idea voi auttaa vähentämään puristusta viulukädessä.

Kun viulisti on valmis opettelemaan vibraton käyttöä, voidaan hyödyntää esimerkiksi kuvaa aalloista. Olen huomannut omassa opetuksessani, että viulistin vasemmassa kädessä on usein vähemmän puristusta, kun vibratolla pyritään tekemään ensin vain tasaisia aaltoja.

Kuvio 12. Kuva aalloista, joka kuvaa vibratolla soittamista.

5.4 Intonaation harjoittaminen

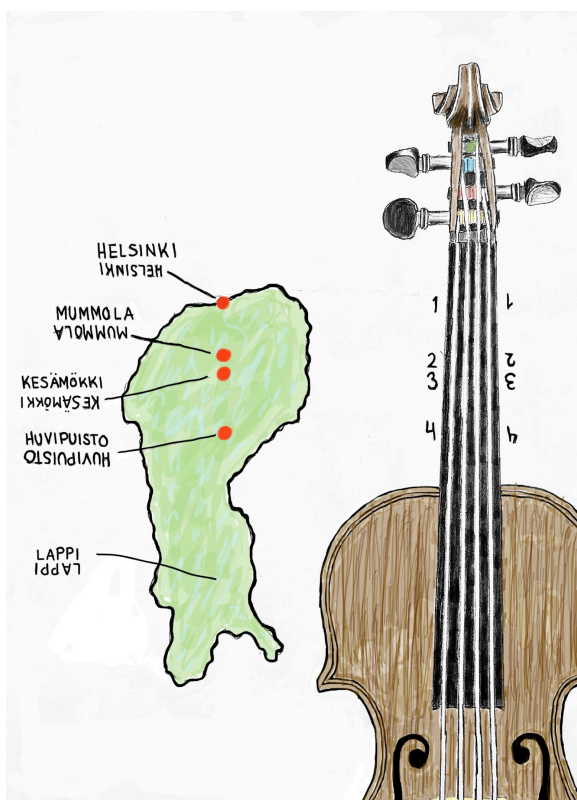
Viulisti tarvitsee hyvää sävelten hahmotuskykyä. Epäpuhdas soitto on usein seurausta siitä, että käsi puristaa viulun kaulaa liikaa, jolloin sormen asennon muuttaminen otelaudalla on vaikeaa (Garam, 2000, 28). Käden rentoutta voidaan harjoitella esimerkiksi soittamalla huiluääniä, harjoittelemalla peukalon irrottamista sekä sormien liu'uttamista otelaudalla. Viulistin käsien toiminta ei kuitenkaan ole ainut intonaatioon vaikuttava tekijä, sillä intonaatio on mekaanisen suorituksen sijasta enemmänkin mielen prosessi (Garam, 2000, 74).

Soittotunnilla usein opettaja pyytää korjaamaan sävelpuhtautta sanoilla ”korkeammalle” tai ”matalammalle”. Koska viulun kielet ovat soittaessa suurin piirtein vaakatasossa, käsitteet ”korkea” ja ”matala” saattavat tuntua oppijasta epäselkeältä. Lapselle myös saattaa olla vaikeaa vielä hahmottaa, että millainen sävelkorkeus on korkea tai matala. Tällöin alkeita opetteleva oppija ei ehkä vielä hahmota, että mihin suuntaan sormea tulisi otelaudalla siirtää. Tämän takia visuaalisuus voi toimia hyvänä apuna sävelkorkeuden hahmottamisessa.

Oppilaille voi olla mielekästä ja hyödyllistä laittaa otelautaan kiinni tarra esimerkiksi 3. sormen kohdalle, jolloin sormien paikat on helpompi löytää. Tarrojen käytössä on kuitenkin haasteellista onnistua asettamaan tarra juuri oikealle kohdalle. Opettaessani olen

huomannut, että jos olen käyttänyt tarroja oppilaiden viuluissa, oppilaat usein vain luottivat tarrojen paikkoihin, ja unohtivat kuunnella sävelpuhtautta. Oppilailla oli myös välillä haasteita asettaa sormi oikeaan paikkaan tarrasta huolimatta. Kun otin oppilaideni viuluista tarrat pois, he osasivat säädellä sävelpuhtautta paremmin.

Keksin eräänlaisen Suomen kartta -idean, joka voi auttaa etsimään sävelpuhtautta. Ideassa kuvitellaan, että viulun otelauta on kuin Suomen kartta. Helsingissä ollaan viulun ensimmäisessä asemassa. Mummola on 2. sormen kohdalla, kesämökki on 3. sormen kohdalla ja huvipuisto on 4. sormen kohdalla. Kartan avulla voi myös harjoitella asemanvaihtoja, ja käsi voi tehdä retken ylös asti Lappiin. Tällä tavalla opetin oppilailleni käden luontevaa siirtymistä ylempiin asemiin. Mielenkiintoista oli se, että oppilaani tunsivat Helsingin paikan, joten sävelpuhtauden korjaaminen onnistui, kun pyysin heitä siirtymään tarkasti Helsinkiin. Mikäli intonaatio oli ensimmäisessä asemassa liian matala, kerroin, että silloin käsi on meressä, ja pyysin heitä palaamaan takaisin Helsinkiin. Oppilaat huomasivat myös itse, että kun ollaan tietyllä halutulla asemalla, saadaan halutun kuulokuvan mukainen sävel soitettua. Sävelpuhtauden korjaamiseen riitti, kun pyysin siirtymään tarkasti takaisin Helsinkiin.

Kuvio 13. Kuva Suomen kartta -ideasta. Kuvaa voi katsella myös ylösalaisin.

5.5 Visuaalisuutta nuotinluvun alkeisiin

Viulunsoitossa nuotinluku voidaan aloittaa opettelemalla vapaat kielet G, D, A ja E. Jos näitä kirjaimia on lapsen mielestä aluksi haastavaa muistaa, voi käyttää esimerkiksi Colourstrings-metodin nimityksiä karhukieli, isäkieli, äitikieli ja lintukieli, jotka symboloivat sävelkorkeuden hahmottamista (Szilvay 1997, 89). Kielten symboleista voi esimerkiksi piirtää myös omat kuvat, joita voidaan käyttää nuottien tukena. Nuotteja voi harjoitella lapsen kanssa myös piirtämällä, jotta hän oppii tunnistamisen lisäksi myös kirjoittamaan nuotteja. Nuottien tukena voi käyttää myös värejä. Colourstrings-metodissa karhukieli on vihreä, isäkieli on punainen, äitikieli sininen ja lintukieli keltainen (Szilvay 1997, 1). Nuottien kirjoittamisen lisäksi voidaan opetella nuottiavaimen piirtämistä.

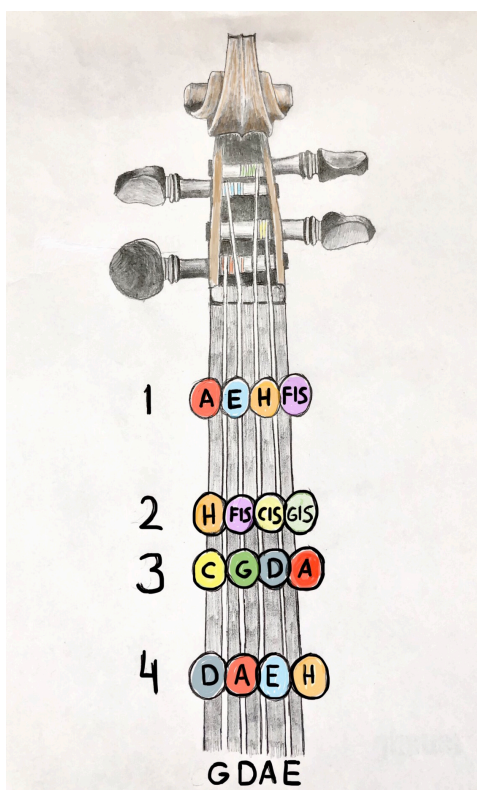
Viulun vapaiden kielten nuottien opetteluun voi hyödyntää esimerkiksi tällaista keksimääni kuvaa lauseiden kera:

Kuvio 14. Havainnoiva kuva viulun vapaiden kielten symboleista sijoitettuna nuottiviivastolle.

Viulunsoitossa voidaan käyttää sorminumeroita nuottien tukena, jolloin nuottinimien osaaminen ole aluksi välttämätöntä. Kuva kädestä sorminumeroiden kera voi auttaa lasta muistamaan paremmin sormien numerot, ja sormiin voi esimerkiksi halutessaan laittaa pienet tarrat numeroiden kera tuomaan lisää hauskuutta oppimiseen. Mikäli numeroiden muistaminen on hankalaa, voidaan keksiä sormille esimerkiksi omat symbolit tai värit.

Sorminumeroiden käyttö saattaa hankaloittaa oikeiden nuottinimien oppimista, joten selkeä kartta viulun otelaudasta voi toimia hyvänä ohjeena nuottien nimistä. Koska viulun otelaudassa ei ole nauhoja, voi kartan avulla muodostettu visuaalinen kuva auttaa kehittämään nuotinlukua. Lisäksi voi esimerkiksi säveltää lapsen kanssa oman kappaleen jokaisen kielen sävelistä kirjoittaen sävelnimet nuottien yhteyteen. Kappaleesta saa helposti duuri- tai mollikappaleen siirtämällä 2. sormen paikkaa. Karttaan voi myös yhdistää esimerkiksi samoilla värikoodeilla olevat kortit nuoteista ja nuottien nimistä. Erilaisia otelaudan karttoja löytyy esimerkiksi Iloinen viuluniekka -soitonopassarjan toisesta osasta (Usma 2002).

Kuvio 15. Kartta viulun otelaudasta. Karttaa voi helposti täydentää kiinnittämällä siihen haluamiin nuottinimiä. Kartan kanssa voi myös käyttää rinnakkain esimerkiksi kortteja kirjoitetuista nuoteista ja nuottien nimistä.

Nuottien opetteluun on keksitty hauskoja tapoja perinteisten nuottien lisäksi. Eräs hauska nuottien oppimiskeino on Riikka Siltasen kehittelemä Musamatto, johon on merkitty C-duuriasteikon sävelet. Matolla voi hyppiä ja liikkua säveleltä toiselle. Asteikon sä-

velten lisäksi matolla on helposti nähtävillä puoli- ja kokosävelaskelten paikat. Musamattoja on saatavilla myös duurimattoina, jolloin matossa ei ole kirjaimia valmiina. (Musa-Farmi 2019.)

Löysin myös Anna Muinosen (2015) ”Hiiret hyppivät nuoteiksi” -opinnäytetyön, johon Muinonen on suunnitellut perinteisten nuottien tilalle kuviolliset ja värilliset hiirinuotit. Hiirinuotit ovat kehitelty viulunsoittoon, mutta ovat sovellettavissa myös muille instrumenteille (Muinonen 2015, 2). Värien lisäksi hiirinuoteilla on kaikilla oma nimi, ja ne ovat nimetty viulunkielten mukaan. G-kieli on Gelda, D-kieli on Daniel, A-kieli on Alma ja E-kieli on Eemeli. Hiirinuoteista voi muodostaa erilaisia rytmejä, ja niitä voi sijoittaa nuottiviivastolle. Nuotteihin voi lisätä sorminumeroita sävelkorkeuksien muuttamiseksi. (Muinonen 2015, 7–8.)

Lisäksi löysin musiikin teorian oppimisen tueksi myös Hannu Annalan kehittämän Eläinkuvanuotit-oppimateriaalin, jonka avulla opetellaan nuotteja eläinkuvien avulla. Materiaalissa käsitellään musiikinteorian alkeita eläinten avulla, jotka ”asuvat” nuottiviivastolla. Materiaali on saatavilla verkossa. (Eläinkuvanuotit 2019.)

5.6 Rytmiikan alkeita

Pienistä lapsista voi jo huomata, että musiikki ja liike kulkevat käsi kädessä. Musiikkia kuullessaan lapsi alkaa liikkumaan ja heiluttamaan käsiään musiikin tahdissa. Samaa voi verrata myös aikuisiin. (Vuorinen 1993, 177.) Rytmiikan oppimisessa kuuloasti ja tuntoaisti ovat vahvasti läsnä. Rytmejä voi kuitenkin oppia myös visuaalisin keinoin. Oman opetuskokemukseni perusteella olen huomannut, että oppilaiden on aluksi ollut haastavaa lukea rytmejä nuoteista.

Erilaisten liikkumisharjoitusten lisäksi rytmejä voi oppia helposti esimerkiksi kuvitettujen sanarytmien kautta. Mikäli halutaan tuoda tunnille pelillisyyttä mukaan, voidaan esimerkiksi opetella sanarytmejä vastaavat nuotit, ja yrittää yhdistää nämä kortit. Esimerkiksi Viuluni soi -soitonoppaan ensimmäisestä osasta löytyy kuvitettuja sanarytmejä. (Lannes-Tukiainen, Kiiski ja Manninen 2003; 20, 32–33.) Viuluni soi -soitonoppaasta löytyy myös rytmikortteja.

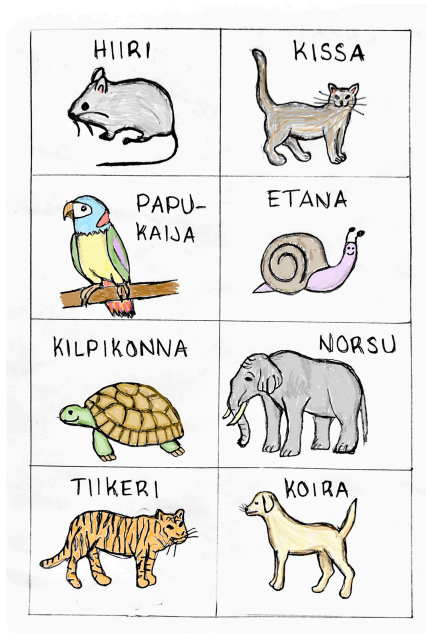
Rytmien opetteluun tukena voidaan hyödyntää myös esineitä. Erilaiset rakennuspalikat voivat toimia tässä hauskana ideana. Jokaiselle rytmille voidaan valita sopivan kokoinen rakennuspalikka, jolloin kunkin rytmien kesto on helpompi ymmärtää. Näistä palikoista voi rakentaa erilaisia rytmihdistelmiä. Kun palikoita on täydennetty rytmejä vastaavilla nuoteilla, on rytmejä vastaavien nuottien opettelu helpompaa. Rytmejä voi olla aluksi helpompaa harjoitella viululla näppäillen, mutta jos halutaan harjoitella rytmejä jousen kanssa, voidaan hyödyntää jousen pituutta. Pitkällä jousella on helpompi soittaa pitkiä nuotteja, ja lyhyellä jousella lyhyitä nuotteja.

Kuvio 16. Lego-palikkoiden hyödyntäminen erilaisten rytmien opettelussa.

5.7 Nyanssit, tempot ja sointivärit

Viulun sävyjä voidaan säädellä esimerkiksi jousenpainolla tai -pituudella sekä muuttamalla jousen etäisyyttä talleen nähden. Lisäksi sävyihin vaikuttaa jousenkuljetuksen vauhti. Viulun sävyjä voi myös värittää vasemman käden sormilla. Teknisten opetusohjeiden sijasta erilaisia nyansseja, sointivärejä ja tempoja voi opetella myös esimerkiksi erilaisten eläinkuvien avulla. Eläinkuva voi auttaa paremmin halutun sävyn, nyanssin tai tempon löytämisessä, sillä pienetkin lapset osaavat kuvailla tai matkia eläinten ääntelyä tai liikkumista. Apuna voidaan käyttää esimerkiksi kuvakortteja erilaisista eläimistä.

Kuvio 17. Kuvia eläimistä, joita voi käyttää apuna tempojen, nyanssien tai karaktäärien valinnassa.

5.8 Säveltäminen ja improvisaatio

Uuden taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman tavoitteet sisältävät sävellystä ja improvisaatiota (Opetushallitus 2017, 48). Sävellyksen ja improvisaation opettaminen voi olla opettajalle haastavaa etenkin silloin, jos opettajalla ei ole omakohtaista kokemusta improvisaation ja sävellyksen opettelusta. Visuaaliset elementit voivat kuitenkin auttaa rajaamaan säveltämisen ja improvisaation aiheita. Silloin kynnyks tekemiseen voi olla sekä opettajalla että oppilaalla matalampi.

Improvisaation ja säveltämisen tukena voi käyttää esimerkiksi luvun 5.7. eläinkortteja (Kuvio 17). Korttien avulla voidaan esimerkiksi imitoida kyseisten eläimien liikehdintää tai ääntelyä. Lisäksi improvisaation ja sävellyksen tueksi voi valita erilaisia rytmejä, esimerkiksi luvussa 5.6 esiteltyjen Lego-palikoiden avulla (Kuvio 16). Improvisaatiota voidaan myös harjoitella hauskesti esimerkiksi Viuluni soi -soitonoppaan Improvisaatiohyrrää (Lannes-Tukiainen, Kiiski ja Manninen 2003, 70). Omien sävellysten tekemistä voi aluksi helposti harjoitella esimerkiksi piirtämällä erilaisia säveliä nuottiviivastolle.

6 Pohdinta

Opinnäytetyössäni kerroin visuaalisten opetuskeinojen hyödyistä useiden kirjallisten lähteiden avulla. Toin esiin taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman tavoitteita, joiden myötä musiikinopettajia haastetaan jatkuvaan luovaan ja soveltavaan toimintaan. Lisäksi tuotin omaa visuaalista materiaalia viulunsoiton alkeisiin. Omien materiaalieni lisäksi mainitsin myös olemassa olevista visuaalisista opetusmateriaaleista.

Opinnäytetyöni osoittaa, että viulunsoiton oppimisen haasteita voidaan voittaa monipuolisia visuaalisia keinoja hyödyntäen. Visuaalisilla keinoilla voi tukea sanallista opetusta, jolloin opetus on konkreettisempaa. Soittoasennon löytämisessä esimerkiksi kuvat voivat tukea oppimista sanallisia ohjeita paremmin. Visuaalisten keinojen avulla myös abstraktien asioiden, kuten intonaation, ymmärtäminen on helpompaa. Visuaalisia keinoja voi hyödyntää myös monenlaisissa soittotunnin tilanteissa, kuten vuorovaikutuksessa ja toiminnassa. Kuulumisia voi vaihtaa verbaalisen ilmaisun sijasta esimerkiksi piirtämällä tai kuvakortein. Soittotunnin rakennetta voidaan myös hahmottaa kuvien avulla. Soittoharrastuksen tavoitteita ja harjoittelun säännöllisyyttä voidaan tukea yhdessä askarrelluilla kartoilla ja päiväkirjoilla.

Opinnäytetyöni visuaaliset materiaalit ja ideat syntyivät opintojeni aikana sekä opinnäytetyön kirjoittamisen aikana. Työssäni en raportoi tarkemmin materiaalin opetuskokeiluja, mutta ideoita olen päässyt kokeilemaan käytännössä. Mikäli kaikki visuaaliset materiaalin olisivat olleet valmiina ennen opinnäytetyön kirjoittamisen aloittamista, olisin voinut liittää raportointia työhöni.

Onnistuin mielestäni hyvin opinnäytetyöni kuvissa ja piirroksissa, vaikka minulla ei ole piirtämisestä tai valokuvaamisesta paljoakaan kokemusta. Oppilaani ovat ihastelleet kuviani ja ovat innostuneet kovasti niiden näkemisestä. Visuaalisen opetusmateriaalin kehittäminen oli mielenkiintoinen projekti. Materiaalin kehittäminen rohkaisi minua tuomaan luovuuttani esiin ja soveltamaan aiempaa oppimaani tietoa viulupedagogiikasta. Opinnäytetyöni visuaaliset ideat ovat helposti sovellettavissa erilaisille viulutunneille ja jopa eri instrumenteille.

Opinnäytetyöni kautta opin paljon uutta visuaalisuuden tuomista oppimishyödyistä. Opin soveltamaan paremmin visuaalisuutta omaan opettamiseeni. Oman materiaalin tuotta-

minen osoitti, että visuaalista materiaalia voi helposti tehdä omaan opetukseen sopivaksi, eikä siihen vaadita valokuvaajan tai kuvataiteilijan ammattia. Opin opinnäytetyöni myötä ymmärtämään konkreettisen havainnoinnin tärkeyttä opetuksessa. Visuaaliset keinot auttavat myös opettajaa työssään.

Koen, että opinnäytetyöni avulla tuon uutta näkökulmaa viulunsoiton opettamiseen, ja lisäksi mahdollisuuksia oppijalähtöiselle opettamiselle. Musiikinopetus muuttuu jatkuvasti, ja alalla on tärkeää uskaltaa poimia uusia ideoita ja keinoja omaan opetukseen. Viulunsoitto ei tunnu oppilaasta turhauttavalta ja vaikealta, kun opetustilanteissa käytössä on luovia ja motivoivia keinoja oppilasta varten. Viulunsoittoharrastus on oppilaalle mielekkäämpää, kun opettajalla on kykyä asettaa oppilaille yksilöllisiä tehtäviä heidän taitojensa mukaisesti. Oppilasta ei opeteta ainoastaan soittamaan ja musisoimaan, vaan myös ajattelemaan, luomaan, liikkumaan ja toimimaan sosiaalisissa tilanteissa. Motivoiva musiikkiharrastus on oppilaalle harrastuksen lisäksi elämäntapa, jonka kautta voi oppia asioita myös ympärillä olevasta maailmasta. Musiikista voi tulla oppilaalle ehkä jopa tulevaisuuden työ ja ammatti. Musiikkipedagogeilla on valtavasti vastuuta, jotta pystytään huomioimaan jokaisen musiikin oppijan tarpeet, ja mahdollistamaan taiteen ja musiikin monipuolista oppimista kaikille.

Lähteet

Ahonen, Kari. 2004. Johdatus musiikin oppimiseen. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Autio, Sinikka. 2012. ”Visuaalisuuden merkitys viulunsoiton alkeiden oppimateriaaleissa – tarkasteltavana kolme tunnettua viulukoulu.” Opinnäytetyö, Jyväskylä AMK. Luettu 4.1.2021. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/17215/Autio_Sinikka.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Danyew, Ashley. 2020. ”How to Use Color to Teach Music Literacy”. Ashley Danyew (blogi), julkaistu 18.3.2020. Luettu 13.4.2021. <https://www.ashleydanyew.com/posts/how-to-use-color-to-teach-music>

Eläinkuvanuotit. 2019. Opetushallitus. Luettu 10.4.2021. <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/elainkuvanuotit>

Esineet kommunikoinnissa. 2021. Papunet. Viimeksi muokattu 25.1.2021. Luettu 11.4.2021. <https://papunet.net/tietoa/esineet-kommunikoinnissa>

Garam, Lajos. 2000. Lahjakkaan viulistin kasvatusta. Helsinki: Yliopistopaino.

Heikura-Pulkinen, Ulla ja Sari Kujanpää. 2006. Sosiaaliset kuvatarinat. Jyväskylä: Haukkarannan koulu.

Heister Trygg, Boel. (2012). Graafinen kommunikointi – Esineet, kuvat ja symbolit puhetta tukevassa ja korvaavassa kommunikoinnissa. Suomentanut P. Rautakoski. Kouvolaa: Kehitysvammaliitto ry.

Huolila, Iisa. 2020. ”Tutkintojärjestelmän ja arvioinnin muutokset uudessa taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmassa.” Verkkolehdet JAMK. Julkaistu 2.6.2020. Luettu 11.4.2021. <https://verkkolehdet.jamk.fi/openstage/2020/06/tutkintojarjestelman-ja-arvioinnin-muutokset-uudessa-taiteen-perusopetuksen-opetussuunnitelmassa/>

Järvelä, Mauno. 2014. Näppäripedagogiikka. Toim. Antti Huntus. Kaustinen: Kansanmusiikki-instituutti.

Kaikkonen, Markku. 2013. Kohti inklusiivista musiikinopetusta. Teoksessa Musiikkipedagogin käsikirja: Vuorovaikutus ja kohtaaminen musiikinopetuksessa. Jordan-Kilikki Päivi, Eija Kauppinen ja Eeva Viitasalo-Koronalinen (toim.) Oppaat ja käsikirjat 2021:2. Tampere: Suomen yliopistopaino Oy. 28–35.

Kemppinen, Pertti. 2002. Kasvatusvisualisointi – Ajatuksia lasten ja nuorten kasvatuksesta. Osa 1. Vantaa: Kannustusvalmennus P. & K. Oy.

Kerola, Kyllikki. 2001. Struktuuria opetukseen – Selkeys ja rakenteet oppimisen edistäjänä. Porvoo: PS-kustannus.

Lannes-Tukiainen, Sirpa, Leena Kiiski ja Tarja Manninen. 2003. Viulun soi 1. Porvoo: WSOY.

Lindh, Raimo. 1998. Mielikuvaoppiminen. Juva: WSOY.

Miller, Beth Ann. 2002. Touch the Music! Learning Modalities in Elementary Music Class. Luettu 26.2.2021. <https://search-proquest-com.ezproxy.metropolia.fi/iimp/docview/195484330/fulltextPDF/73BEC24D176F419BPQ/6?accountid=11363>

Muinsonen, Anna. 2015. "Hiiret hyppivät nuoteiksi – Opetusmateriaalia viulunsoiton alkeisopetukseen." Opinnäytetyö. Centria-ammattikorkeakoulu. Luettu 11.4. <https://core.ac.uk/download/pdf/38122994.pdf>

MusaFarmi. 2019. Luettu 10.4.2021. <https://www.musamatto.fi>

Näköaisti vuorovaikutuksessa. 2018. Papunet. Viimeksi muokattu 18.10.2018. Luettu 12.1.2021. <https://papunet.net/tietoa/nakoaiisti-vuorovaikutuksessa>

Opetushallitus. 2017. Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet. Luettu 4.1.2021. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/186920_tai-teen_perusopetuksen_laajan_oppimaaran_opetussuunnitelman_perusteet_2017-1.pdf

Prashnig, Barbara. (2000) Erilaisuuden voima – Opetustyyli ja oppiminen. Suomentanut Henna Tossavainen. Jyväskylä: PS-kustannus

Repo, Maria, Reetta Launiemi, Pauliina Ruokari, Kirsi Leutonen, Senja Ali-Mattila ja Janni Halme. 2020. "Kuvalliset tehtävät motivoivat soiton alkeisopetuksessa – näin syntyi Motipussi." 2020. Haaga-Helia eSignals. Julkaistu 16.6.2020. Luettu 28.2.2021. <https://esignals.fi/teemat/soiva-ja-luova-opettajuus/kuvalliset-tehtavat-motivoivat-soiton-alkeisopetuksessa-nain-syntyi-motipussi/#6461817f>

Saari, Katariina ja Maria Pulkkinen. 2009. Tule, tule hyvä kakku – kuvitettuja toimintaohjeita lapsen arkeen. Helsinki: Autismi- ja Aspergerliitto ry.

Sava, Inkeri. 2007. Katsomme – näemmekö? Luovuudesta, taiteesta ja visuaalisesta kulttuurista. Jyväskylä: PS-kustannus

Szilvay, Geza. 1997. Violin ABC. Täydennetty uusintapainos. Tampere: Tammerpaino Oy

Suomen musiikkioppilaitosten liitto ry. 2017. Musiikin opetus Suomessa – Musiikkiopistot. Luettu 4.1.2021. <http://www.musicedu.fi/musiikin-opetus-suomessa/opiskelu/musiikkiopistot/>

Tarkett. 2017. Tarkett colour study: "Influence of colour and materials in learning environments." Luettu 13.4.2021. https://media.tarkett-image.com/docs/BR_INT_COLOUR_STUDY_EDUCATION_brochure_001.pdf

Tynjälä, Päivi. 2004. Oppiminen tiedon rakentamisena: konstruktivistisen oppimiskäsitteiden perusteita. Tampere: Tammer-Paino Oy

Usma, Anna-Maija. 2002. Iloinen viuluniekka 2. Helsinki: F-Kustannus Oy. Ensimmäinen julkaisu: Musiikki Fazer 1974.

Vuorinen, Ilpo. 1993. Tuhat tapaa opettaa: Menetelmäopas opettajille, kouluttajille ja ryhmän ohjaajille. Tampere: Vammalan kirjapaino Oy.

Värit vaikuttavat oppimiseen. 2021. Tarkett. Luettu 7.5.2021. https://kohdemyynti-lattiat.tarkett.fi/fi_FI/node/varit-vaikuttavat-oppimiseen-9803

Visuaalista materiaalia viulunsoiton alkeisopetukseen

Janni Halme

Kuvakortteja soittoasentoon

lepoasento

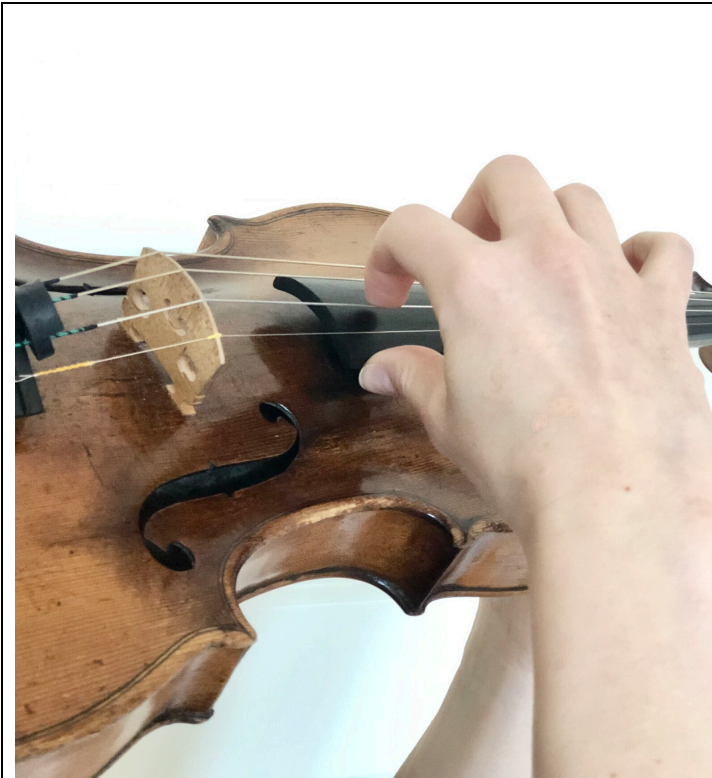
soittoasento

käsi lepää viulun kopalla

sormet viulun kopalla

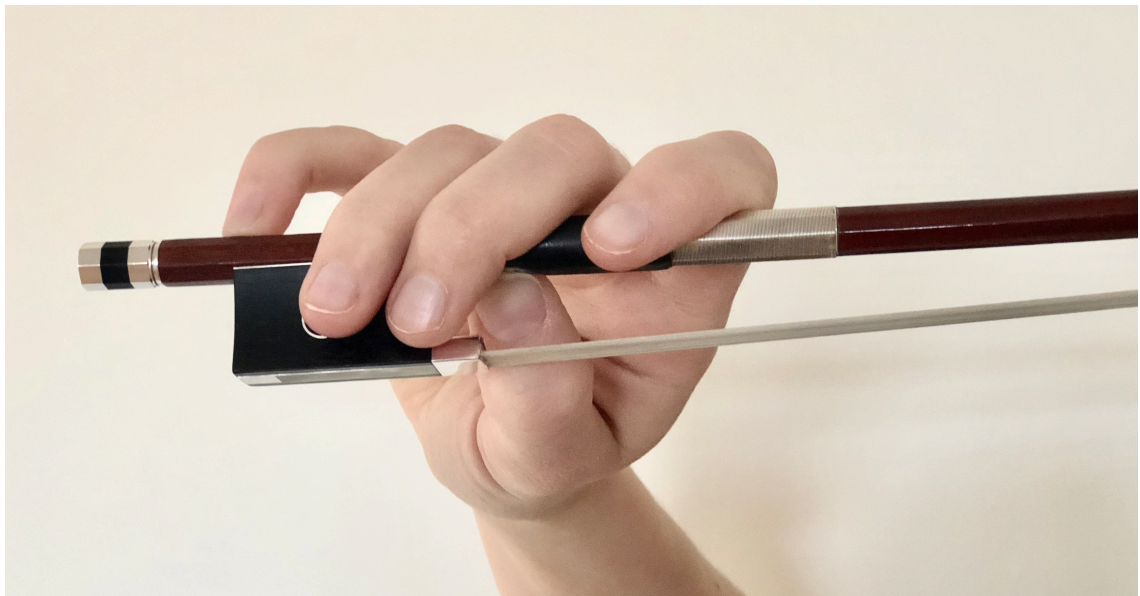

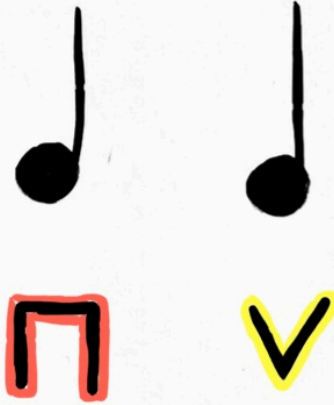
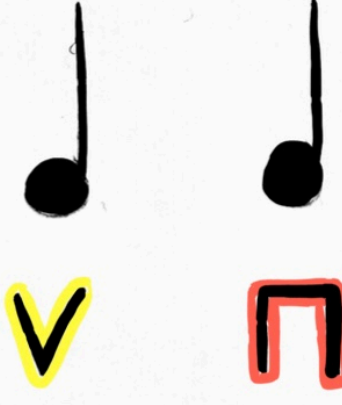

soita näppäillen

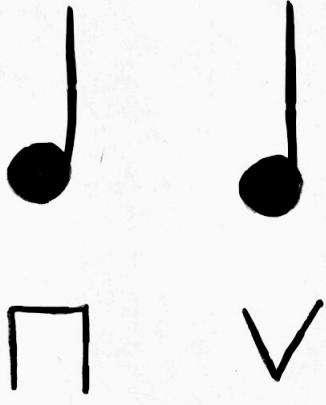
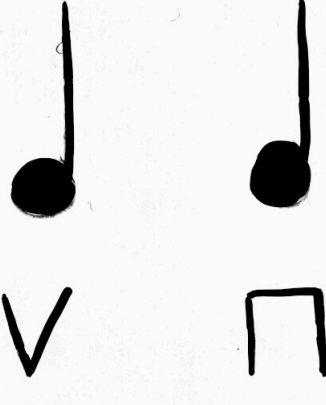
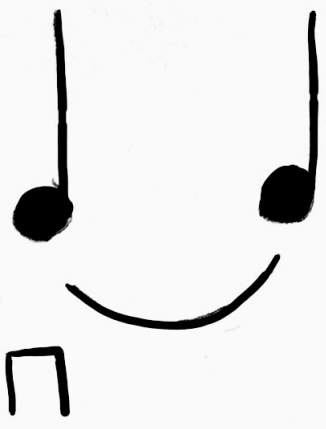
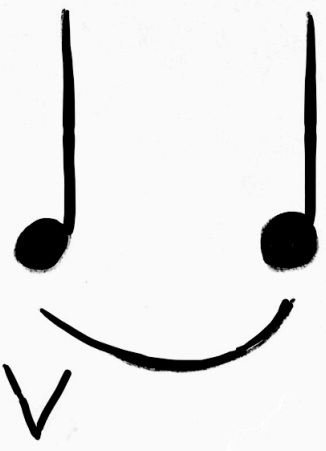

soita jousella

Kuvakortteja jousella soittamiseen

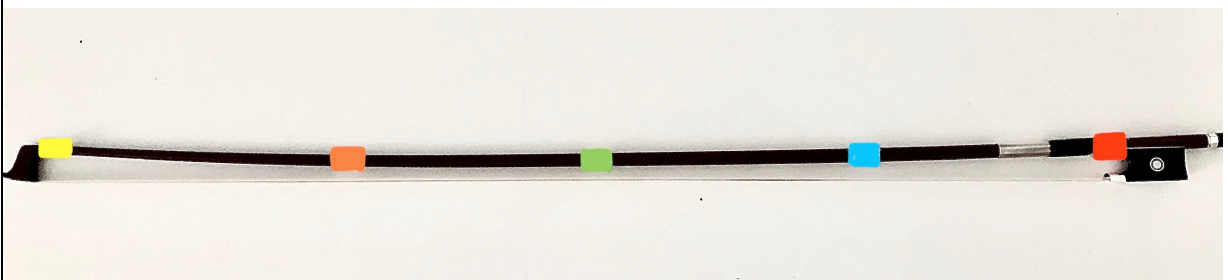

 <p>ERIKSEEN</p>	 <p>ERIKSEEN</p>
 <p>KAARELLA</p>	 <p>KAARELLA</p>

 <p>ERIKSEEN</p>	 <p>ERIKSEEN</p>
 <p>KAARELLA</p>	 <p>KAARELLA</p>

sateenkaari

värilliset merkit jousessa

vetojousi

työntöjousi

Eläinkortteja sointivärien, karaktäärien, nyanssien ja tempojen avuksi

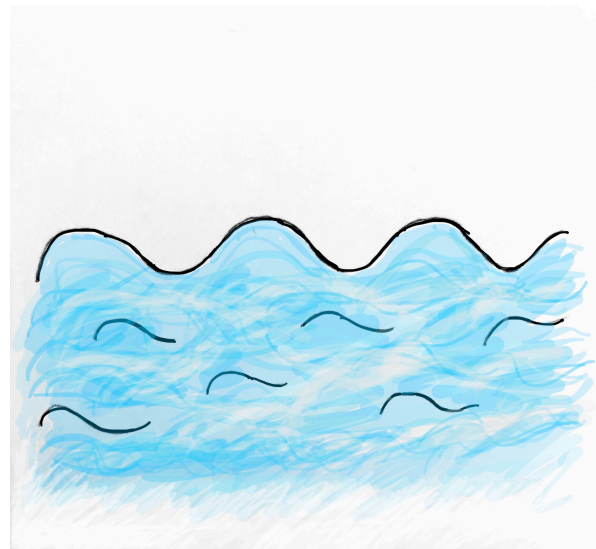
Kuvakortteja viulukäden opetteluun

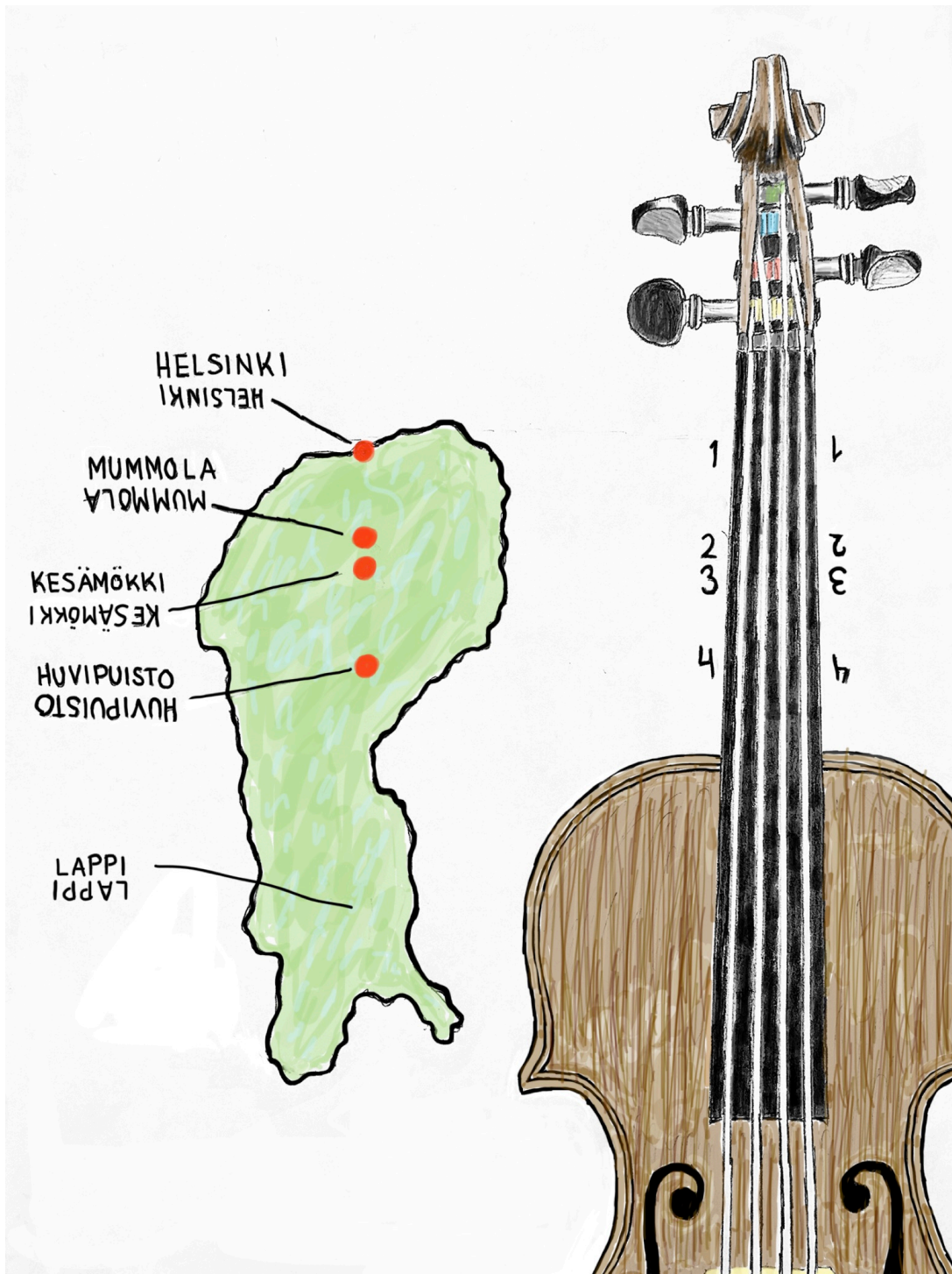
Viulukäsi on kuin linnunpesä, jonne on hiiri kurkkimassa.

Viulukäden sormet ovat kuin trampoliinilla pomppivia muurahaisia.

Vibratolla soittaessa voi tehdä tasaisia aaltoja.

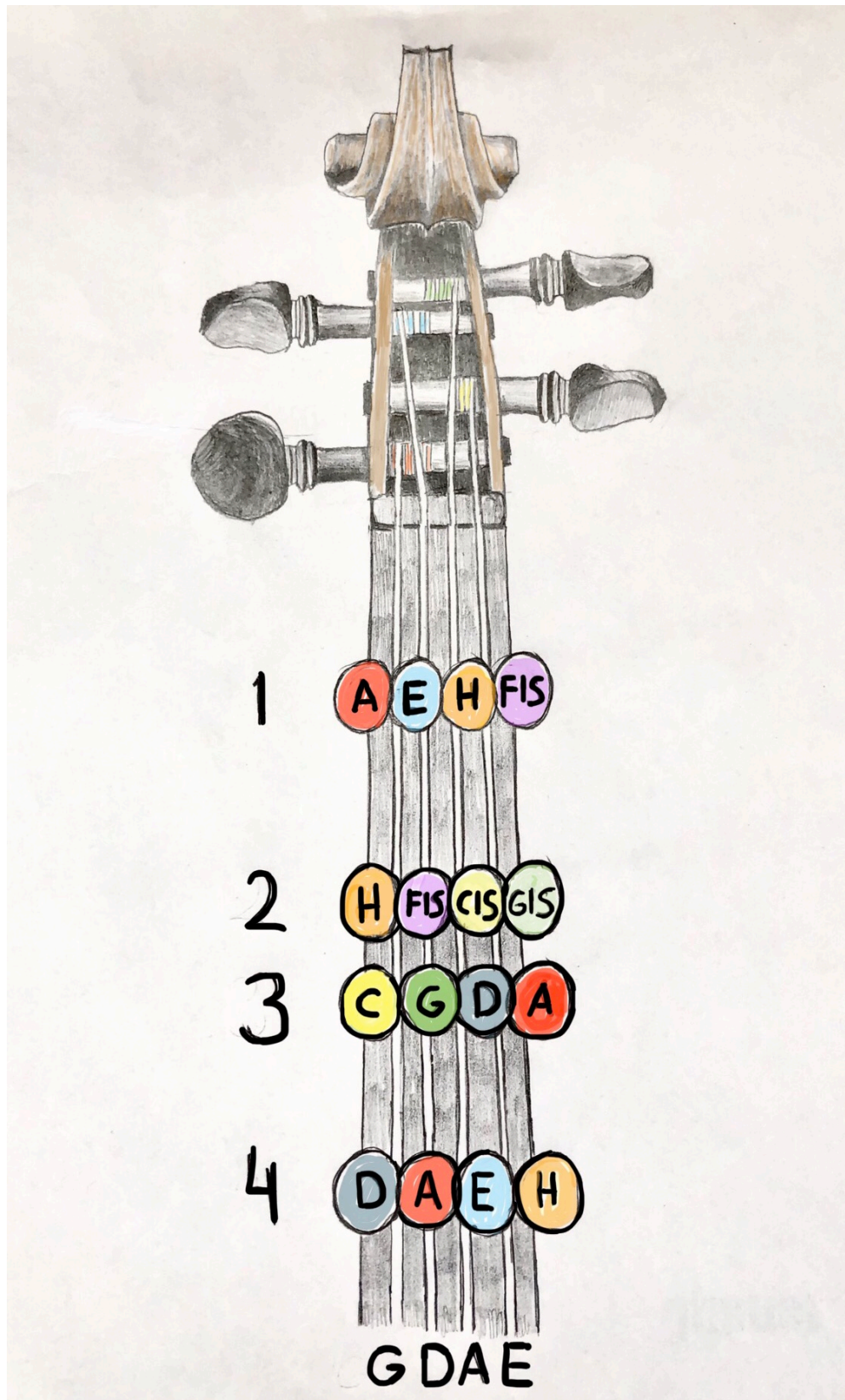
Suomen kartta ja viulun otelauta

(kuvaa voi katsella myös ylösalaisin)

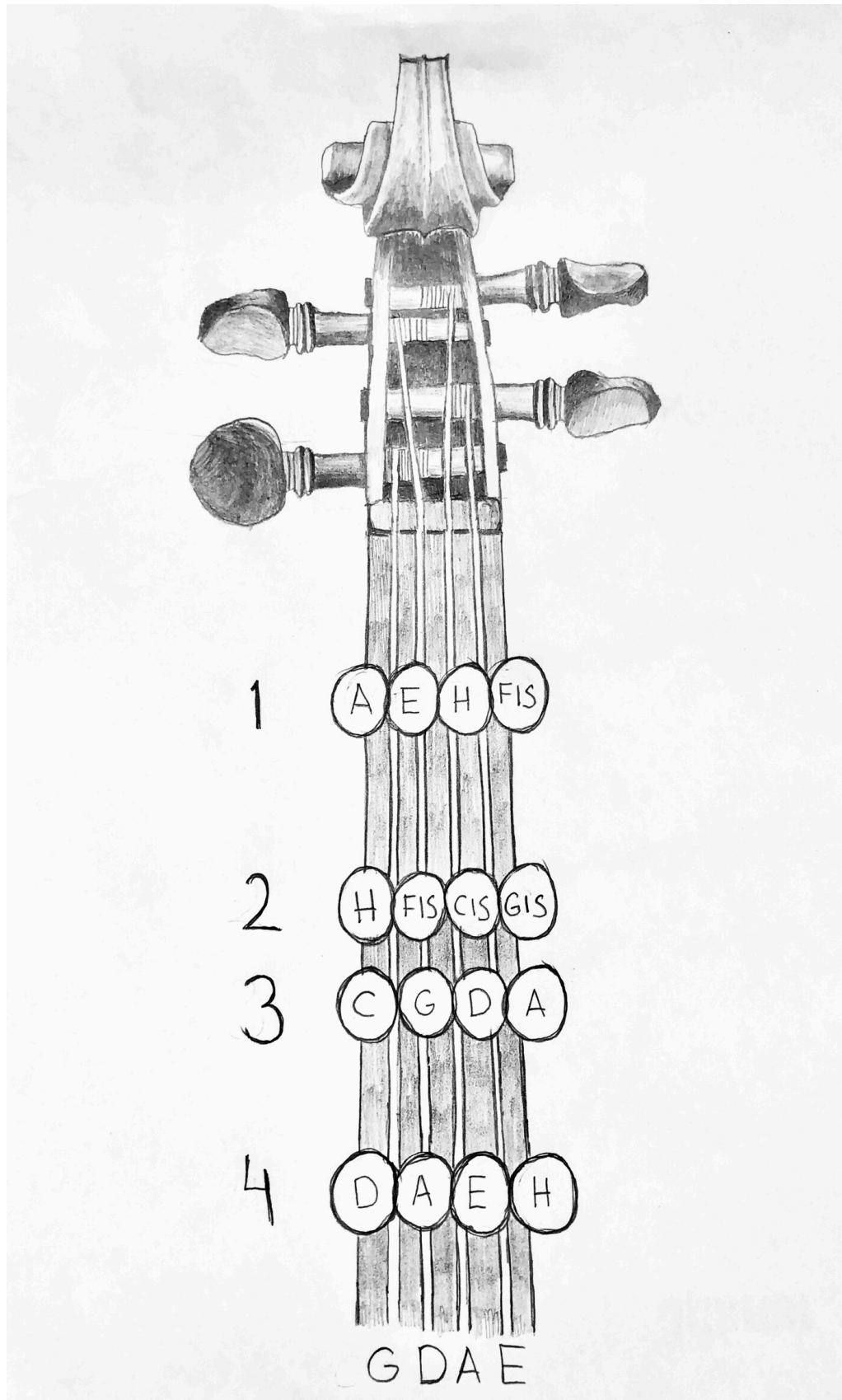
Kuva vapaiden kielten nuottien opettelua varten

Sävelkartta viulun otelaudasta

Mustavalkoinen versio otelaudan sävelkartasta

Kuvakortteja sävelten nimistä

Suuri kirjain on **kielen nimi**, numero on **sorminumbero** ja kielen kirjaimen alapuolella oleva kirjain on **nuottinimi**. Kortteja voi käyttää rinnakkain otelautakartan kanssa.

G ⁰ g	G ¹ a	G ² h	G ³ c
G ⁴ d	D ⁰ d	D ¹ e	D ² fis
D ³ g	D ⁴ a	A ⁰ a	A ¹ h
A ² cis	A ³ d	A ⁴ e	E ⁰ e
E ¹ fis	E ² gis	E ³ a	E ⁴ h

Mustavalkoinen versio sävelten nimistä

G^0 g	G^1 a	G^2 h	G^3 c
G^4 d	D^0 d	D^1 e	D^2 fis
D^3 g	D^4 a	A^0 a	A^1 h
A^2 cis	A^3 d	A^4 e	E^0 e
E^1 fis	E^2 gis	E^3 a	E^4 h

Sävelten nimiin yhdistettävät kuvakortit nuoteista

Kortissa oleva kirjain kertoo, miltä kieleltä kyseisen nuotin voi soittaa.

G	G	G	G
G	D	D	D
D	D	A	A
A	A	A	E
E	E	E	E

The image shows a 4x4 grid of musical staves. Each cell contains a letter (G, D, A, or E) and a note on a staff. The notes are marked with colored dots: green, red, blue, yellow, and purple. Some notes have a sharp sign (#) next to them. The letters are placed to the left of the notes. The grid is as follows:

- Row 1: G (green dot), G (red dot), G (red dot), G (yellow dot)
- Row 2: G (black dot), D (black dot), D (blue dot), D (purple dot with #)
- Row 3: D (green dot), D (red dot), A (red dot), A (red dot)
- Row 4: A (yellow dot with #), A (black dot), A (blue dot), A (blue dot)
- Row 5: A (purple dot with #), A (green dot with #), A (red dot), E (red dot)
- Row 6: E (black dot), E (black dot), E (black dot), E (black dot)

Mustavalkoinen versio nuottikuvakorteista

The image displays a handwritten musical notation on a grid of 16 staves, organized into four columns and four rows. Each staff contains a letter representing a chord and its constituent notes. The notes are represented by black dots on the staves, with stems indicating their pitch. Some notes have a sharp symbol (#) next to them, indicating a sharp. The notation is as follows:

Row	Column 1	Column 2	Column 3	Column 4
1	G (G2, G3)	G (G2, G3)	G (G2, G3)	G (G2, G3)
2	G (G2, G3)	D (D2, D3)	D (D2, D3)	D (D2, D3, D#3)
3	D (D2, D3)	D (D2, D3)	A (A2, A3)	A (A2, A3)
4	A (A2, A3, A#3)	A (A2, A3, A#3)	A (A2, A3)	E (E2, E3)
5	E (E2, E3)	E (E2, E3)	E (E2, E3)	E (E2, E3)

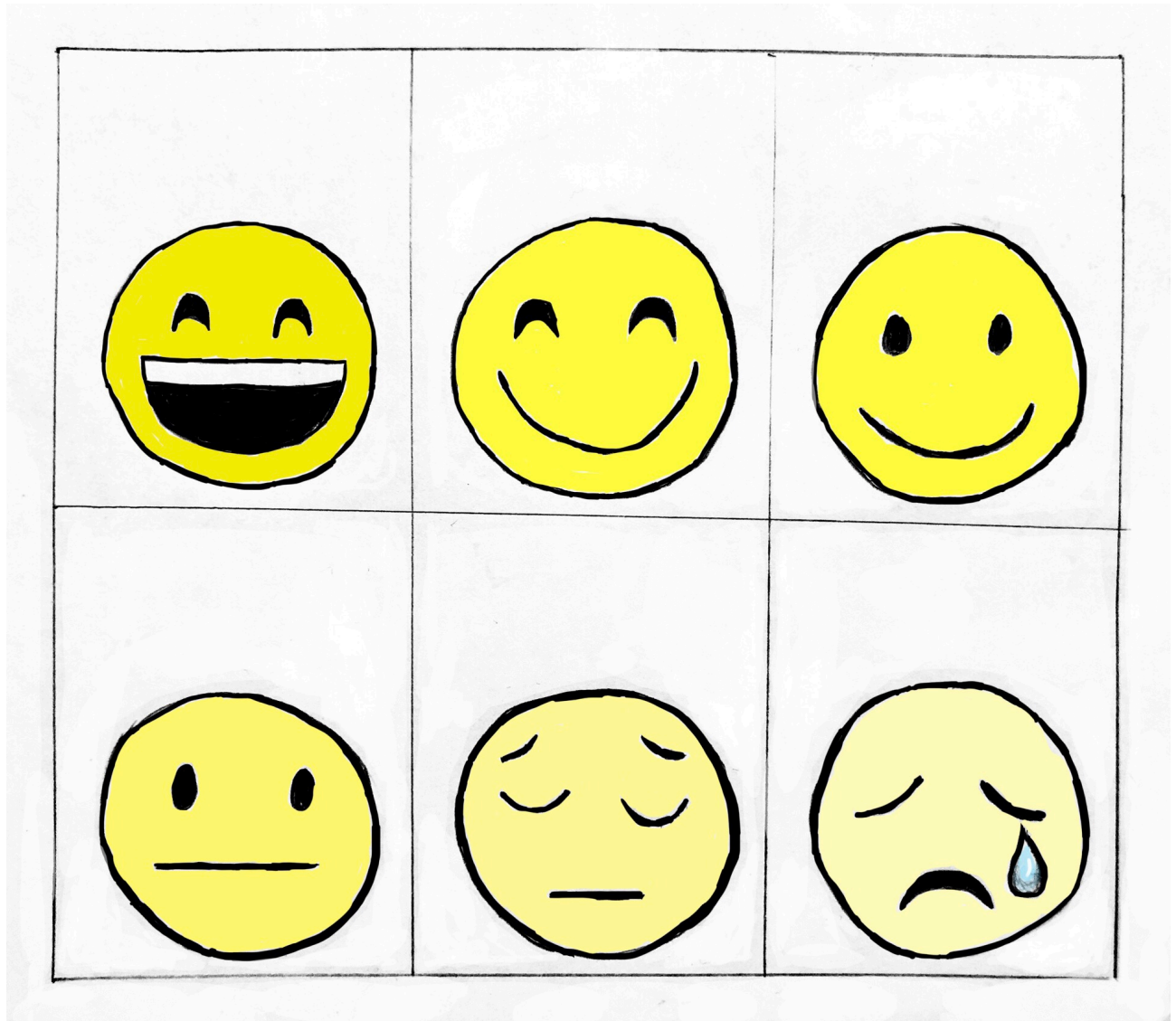
Lego-palikkaidea rytmien opetteluun

Vinkki: halutessaan kuvan voi tulostaa, ja rakennuspalikat voi leikata kuvasta.

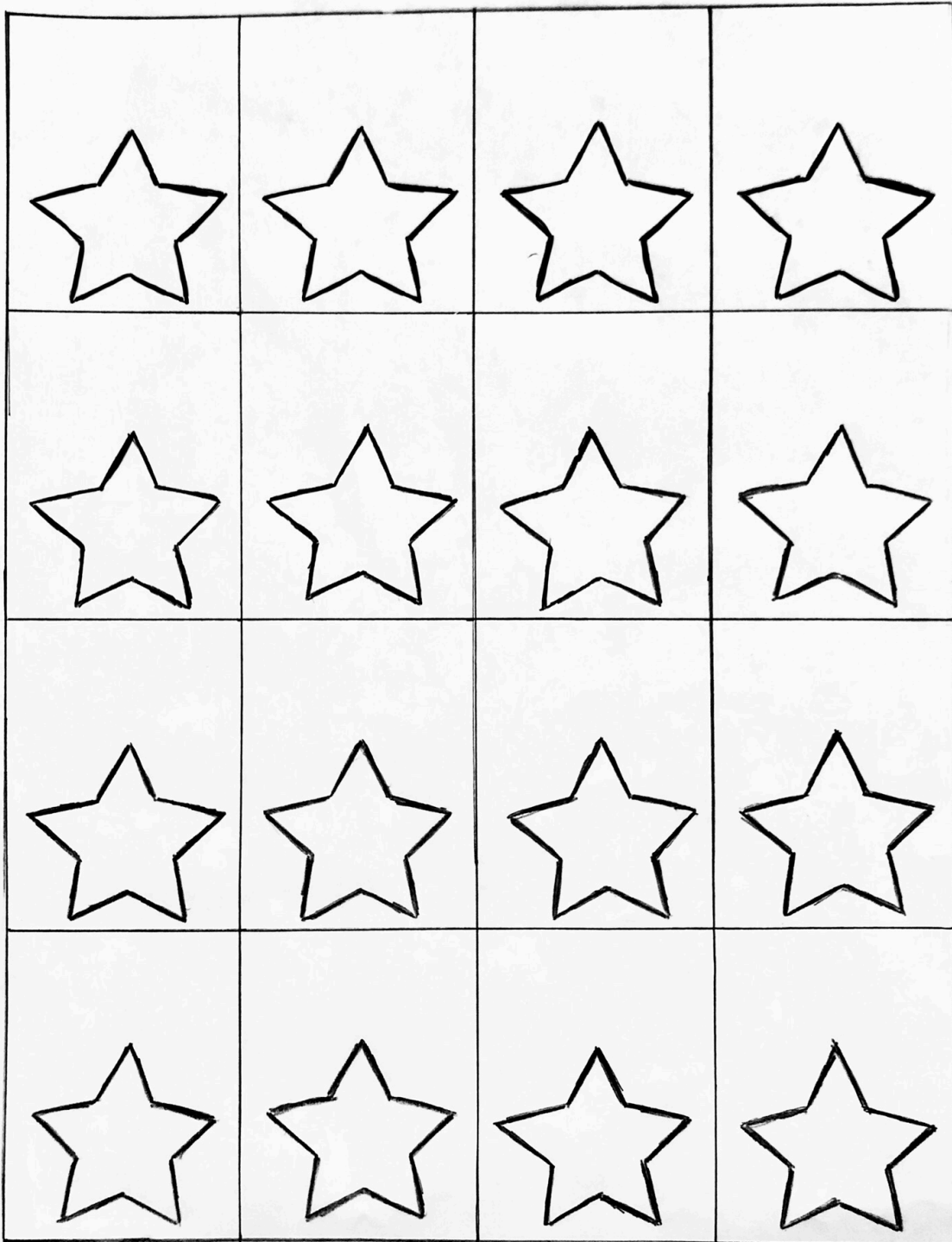
Tunnetilakortit

Vinkki: Tunnetiloja voi halutessaan täydentää haluamillaan sanoilla

Tavoitetaulukko (tyhjä)

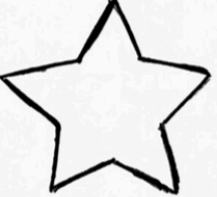

Tavoitetaulukko

Vinkki: Onnistumisen jälkeen tähden voi värittää tai siihen voi laittaa tarran

Tavoitetaulukko (täydennetty versio)

Tavoitetaulukko

Soittoasento 	Jousiote 	Huiluääni 	Tasainen ja suora kokojousi
Oma sävellys 	Viulukäden asento 	Pizzicato 	Sormet 1, 2, 3 ja 4
Vasemman käden pizzicato 	Dynamiikka (forte ja piano) 	Esiintyminen 	Vapaiden kielten piirtäminen viivastolle ilman mallia
Kaarella soittaminen (legato) 	Perusrytmien tunteminen 	Kielten sävelet 	Matala 2. sormi

Vinkki: Onnistumisen jälkeen tähden voi värittää tai siihen voi laittaa tarran

Harjoittelurata

